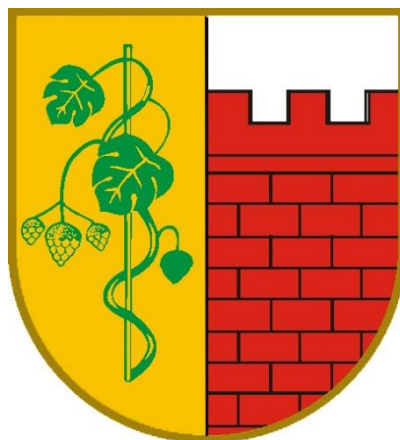

Załącznik do uchwały Nr XXXIV/204/2016
Rady Miejskiej w Witnicy
z dnia 29 września 2016 r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Witnica na lata 2016-2021

Witnica, 2016

Wprowadzenie.....	3
1. Charakterystyka Gminy Witnica.....	6
1.1. Sytuacja demograficzna.....	7
2. Diagnoza problemów społecznych.....	10
2.1. Bezrobocie.....	10
2.2. Ubóstwo.....	17
2.3. Przemoc w rodzinie.....	19
2.4. Przestępczość.....	24
2.5. Uzależnienia.....	26
2.6. Seniorzy i osoby niepełnosprawne.....	35
2.7. Rodziny dysfunkcyjne.....	39
3. Analiza ankiet.....	44
4. Analiza SWOT.....	47
5. Założenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych.....	50
6. Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Witnica	51
6.1. Cel strategiczny.....	51
6.2. Cele operacyjne.....	51
7. Realizacja strategii.....	56
Spis tabel i wykresów.....	58
Bibliografia.....	60

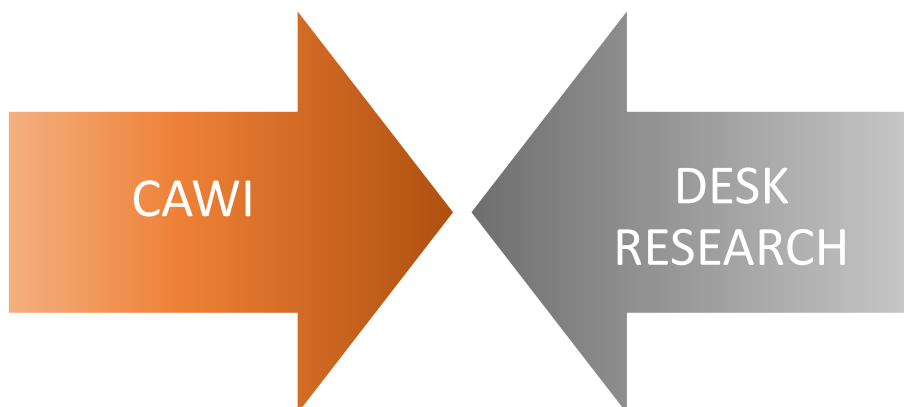
Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest instytucjonalną formą planowania kierunków i zakresu działań i wdrażania rozwiązań w oparciu o zidentyfikowane problemy społeczne (Jak poprawnie sporządzić gminną, powiatową strategię rozwiązywania problemów społecznych oraz jak ją skutecznie realizować? Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego OIC Poland). Stanowi ona podstawę do wdrożenia systemu zintegrowanych działań służących poprawie jakości życia społecznego. Niniejszy dokument został opracowany przez zespół pracowników Miejsko- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Witnicy. Materiały źródłowe zostały udostępnione przez instytucje z terenu gminy.

Badanie *Diagnoza problemów społecznych w gminie Witnica* zostało zrealizowane w marcu 2016. Celem badania było rozpoznanie występowania, uwarunkowań i natężenia lokalnych zagrożeń społecznych wśród dorosłych mieszkańców gminy oraz młodzieży.

Poza celem głównym kształtują się również cele szczegółowe diagnozy problemów społecznych:

- ♦ jest dokumentem wskazującym na mocne strony systemu pomocy społecznej;
- ♦ stanowi punkt odniesienia do wszelkich działań prowadzonych przez wszystkie instytucje realizujące Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Witnica;
- ♦ wskazuje na potencjalne kierunki rozwojowe w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom oraz przemocy;
- ♦ jest dobrą praktyką promującą standardy realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Witnica;

Niniejszy raport zawiera wyniki badania społecznego mierzonego za pomocą CAWI oraz analizę materiałów zastanych (*desk research*).

Metoda badań CAWI to wywiad przeprowadzony przez otrzymanie kwestionariusza, czy też ankiety drogą internetową oraz wypełnienie go on-line. Obecnie metoda CAWI jest jedną z najbardziej popularnych oraz najszybciej rozwijających się metod badań marketingowych. W porównaniu do innych metod, dzięki poczuciu anonimowości i możliwości udziału w badaniu w terminie dogodnym dla respondenta, pozwala zgromadzić bardziej rzetelne dane¹. Badanie przeprowadzone metodą CAWI dotyczące osób dorosłych uwzględniało obszary bezrobocia, ubóstwa, bezpieczeństwa publicznego, niepełnosprawności, przemocy domowej, problematyki osób starszych, bezdomności, bezradności opiekuńczo-wychowawczej. Pytania dotyczące młodych mieszkańców gminy oscylowały wokół problemu eurosieroctwa, stosowania środków psychoaktywnych, przemocy rówieśniczej oraz domowej, braku zorganizowanych form spędzania czasu wolnego, braku autorytetów i odpowiedniej kontroli rodzicielskiej. Ankieta została utworzona na platformie internetowej, co umożliwiło stałe śledzenie zbieranych odpowiedzi. Ponadto, ankieta miała charakter anonimowy i rozesłano ją do następujących instytucji: Miejskiej Biblioteki Publicznej, Miejskiego Domu Kultury, Urzędu Miasta i Gminy oraz Miejsko- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Witnicy.

Wykorzystana technika badań- metoda *desk research*- polega na wykorzystaniu dostępnych danych już istniejących, takich jak: sprawozdania finansowe, dane statystyczne, informacje dostępne na stronach www, publikacje, bazy danych itp. Termin *desk research* obejmuje najogólniej mówiąc badania, które nie wymagają pracy w terenie, dlatego niejednokrotnie badania te określa się „analizą danych zastanych”. Poprzez ten termin określa się wszystkie możliwe dane, informacje, które na dzień wykonywania czynności badawczych już istnieją, są ogólnodostępne. Jest to metoda badawcza polegająca na analizie już istniejących,

---

¹ <http://www.abmmedia.com.pl/index.php/content/view/slug/badania-cawi>

dostępnych danych oraz zestawienia danych statystycznych i wzajemnej ich weryfikacji i scaleniu, co przyczynia się do stworzenia spójnego raportu zawierającego podsumowanie dla danych problemów badawczych ze wskazaniem na źródła danych.

Znaczną część prezentowanych danych stanowią opracowania własne na podstawie danych otrzymanych z instytucji badawczych oraz jednostek samorządowych i instytucji pozarządowych. Badanie ankietowe zostało przeprowadzone i opracowane przez podmiot zewnętrzny.

Analiza zgromadzonych danych oraz analiza SWOT- narzędzie identyfikacji i systematyzacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla sfery społecznej- pozwoliły na sformułowanie celu strategicznego i przyporządkowanych mu celów operacyjnych. Ich realizacja przyczyni się do eliminacji niekorzystnych zjawisk w pełni, lub przynajmniej, częściowego odwrócenia niekorzystnych tendencji.

1. Charakterystyka gminy Witnica

Źródło: www.witnica.pl

Gmina Witnica to gmina miejsko-wiejska w województwie lubuskim, w powiecie gorzowskim. Siedzibą gminy jest Witnica. W latach 1975 - 1998 gmina położona była w województwie gorzowskim. Od 1999 r. należy do województwa lubuskiego w następstwie zmian wprowadzonych na mocy reformy samorządowej, która zaaplikowała 3-stopniową strukturę podziału terytorialnego.

W jej granicach znajduje się 18 sołectw. Gminy sąsiadujące z gminą Witnica to: Bogdaniec, Dębno, Kostrzyn nad Odrą, Krzeszyce, Lubiszyn, Słońsk. Powierzchnia gminy wynosi 278,25 km², w tym użytki rolne 44%, użytki leśne 44%. Gmina stanowi 23,02% powierzchni powiatu gorzowskiego. Przez gminę przebiega droga krajowa nr 132 i linia kolejowa relacji Kostrzyn- Krzyż Wlkp.

Gmina Witnica posiada wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe:

- ♦ północna część gminy posiada zróżnicowaną rzeźbę terenu, a na wysoczyznach morenowych występują bogate kompleksy leśne, jeziora rynnowe i oczka polodowcowe;
- ♦ południową część zajmuje Park Narodowy „Ujście Warty”, który początkowo chroniony był jako Zwierzyńiec ptactwa wodnego, a następnie rezerwat przyrody z enklawą będącą pod ścisłą ochroną i obszarem o ochronie częściowej;
- ♦ trzon układu wodnego tworzy rzeka Warta, uchodząca do Odry. Na terenie gminy przepływa rzeka Witna jako prawobrzeżny dopływ Warty. W dolinie Warty sieć hydrograficzną tworzą również kanały i rowy melioracyjne;
- ♦ w północnej części występuje kilka jezior, z których największe jest Jezioro Wielkie o pow. 48,5 ha. Pozostałe to Jezioro Długie – 18,9 ha, Jezioro Rak – 9,5 ha, Jezioro Jelenie Oko -6,6 ha, Jezioro Witek – 6,6 ha, Jezioro Ustronie – 6,1 ha, Jezioro Dzikie 6,1 ha.

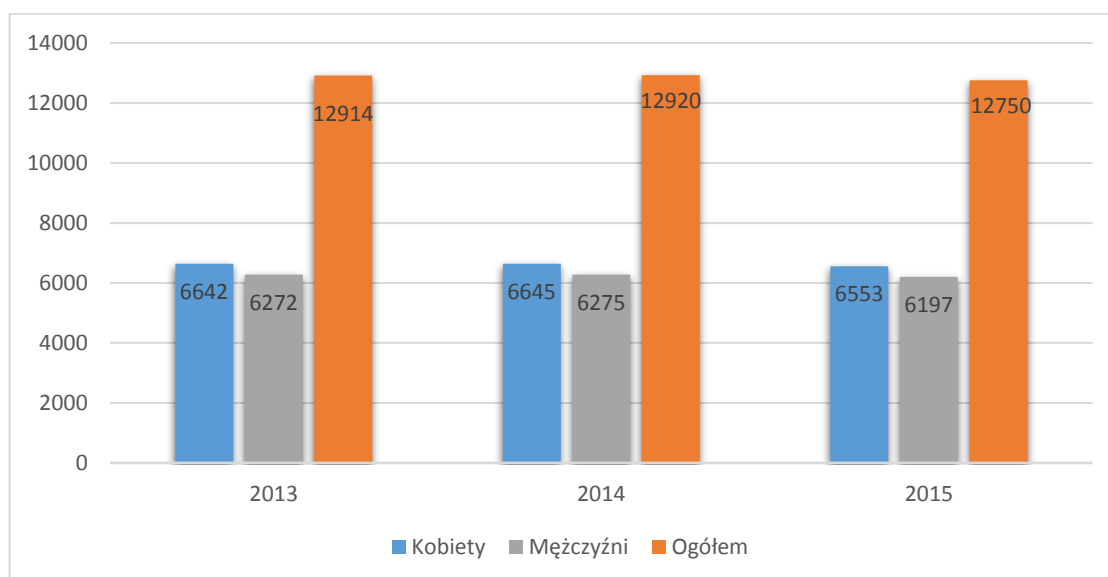
1.1. Sytuacja demograficzna

Według sprawozdania za lata 2013-2015 pochodzącego z UMiG w Witnicy liczba mieszkańców w roku 2015 wyniosła 12,750 mieszkańców, a współczynnik gęstości zaludnienia wynosił 0,045 osób na kilometr kwadratowy. Struktura ludności w latach 2013- 2015 przedstawia się następująco:

- ♦ w roku 2013- 51,433% (6,642) stanowiły kobiety, 48,567% (6 272) stanowili mężczyźni,
- ♦ w roku 2014- zarówno liczba kobiet jak i mężczyzn wzrosła o 3 osoby.
- ♦ w roku 2015- stan ludności przebiega wg podziału na: 51,396% (6 553) - kobiety, 48,604% (6 197) - mężczyźni (wykres 1).

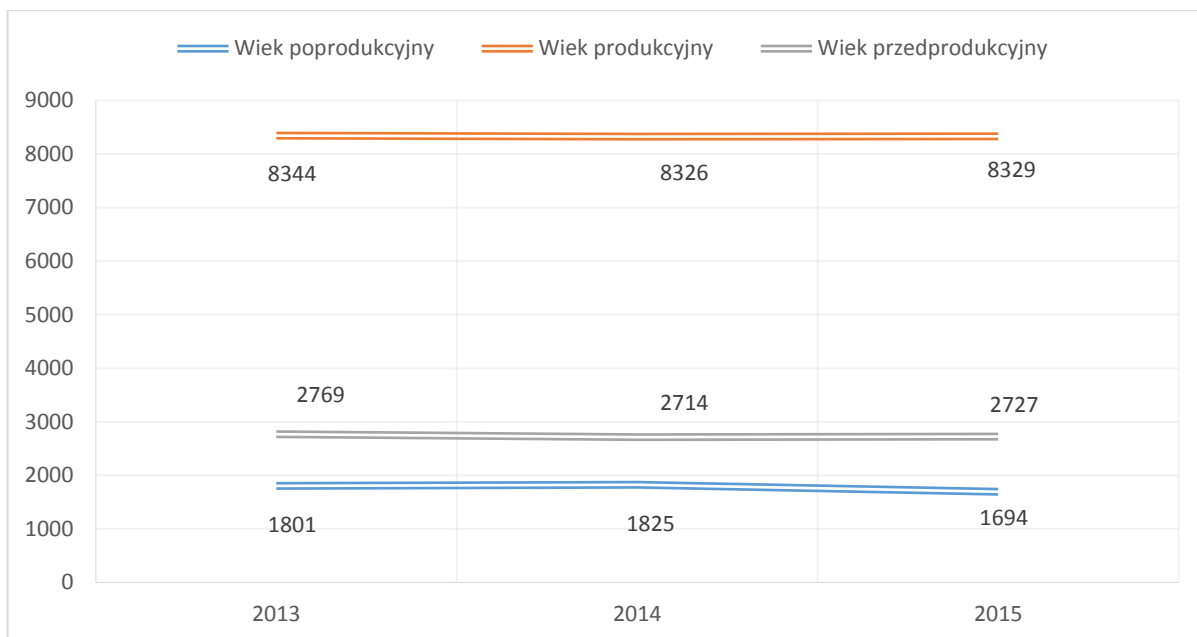
Gminę Witnica charakteryzują zmienne procesy demograficzne. W latach 2013- 2014 liczba mieszkańców utrzymuje się na względnie stałym poziomie, natomiast w roku 2015 obserwujemy wzrost liczby kobiet i nieznaczny spadek liczby mężczyzn. Według danych pochodzących ze sprawozdania UG w roku 2015 w stosunku do roku 2013 można zaobserwować zjawisko niżu demograficznego. Niski przyrost naturalny był wynikiem niekorzystnej struktury wiekowej mieszkańców. W roku 2015 występuje wzrost liczby urodzeń.

Nadal istotnym problemem społecznym, chociaż niewystępującym w dużym natężeniu, jest starzejące się społeczeństwo. Problem małodzietności oraz osób przechodzących z wieku produkcyjnego w wiek poprodukcyjny będzie miał poważne konsekwencje w kolejnych latach. W wieku produkcyjnym zauważalna jest przewaga liczbowa mężczyzn, z kolei w wieku poprodukcyjnym zaobserwować można dużo większą liczbę kobiet, co jest związane z krótszym życiem mężczyzn w stosunku do kobiet (średnio o 8,5 roku w skali kraju). Pomimo polepszającej się sytuacji społeczno- ekonomicznej migracja osób w wieku produkcyjnym w celach zarobkowych również jest istotnym zjawiskiem w gminie. Wyjazd jednego lub obojga rodziców powoduje zachwianie systemu rodzinnego - dziecko pozostaje bez opieki rodzicielskiej, a to powoduje negatywne skutki w postaci problemów lub zaburzeń psychicznych, dolegliwości somatycznych, wykluczenia z grupy rówieśniczej. Problem ten jest szeroko ujmowany w literaturze pod pojęciem *eurosieroctwa* czyli stanu pozbawienia dzieci, trwale lub przejściowo, szans wychowania we własnej rodzinie ze względu na brak odpowiednich warunków opiekuńczo-wychowawczych. (Lalak D., Pilch T., 1999). Najczęściej migracje mają jednak charakter krótkotrwały, chociaż zdarza się, że w rejonach dotkniętych bezrobociem wykazują stałe tendencje.

Wykres Nr 1. Liczba ludności w gminie (w tys.) w latach 2013-2015. Źródło: Urząd Miasta i Gminy w Witnicy

Wykres Nr 2. Struktura ludności wg grupy ekonomicznej w latach 2013-2015. Źródło: Główny Urząd Statystyczny

Powyższy wykres obrazuje zjawiska demograficzne zachodzące w gminie Witnica. Można zauważyć, że liczba mieszkańców będących w wieku przedprodukcyjnym sukcesywnie maleje. W 2015 roku w stosunku do roku 2013 liczba ta zmniejszyła się o 42 osoby. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku osób będących w grupie produkcyjnej. Tutaj liczba osób w 2015 roku zmniejszyła się o 15. W grupie osób w wieku poprodukcyjnym zaobserwowany jest największy spadek – 107 osób.

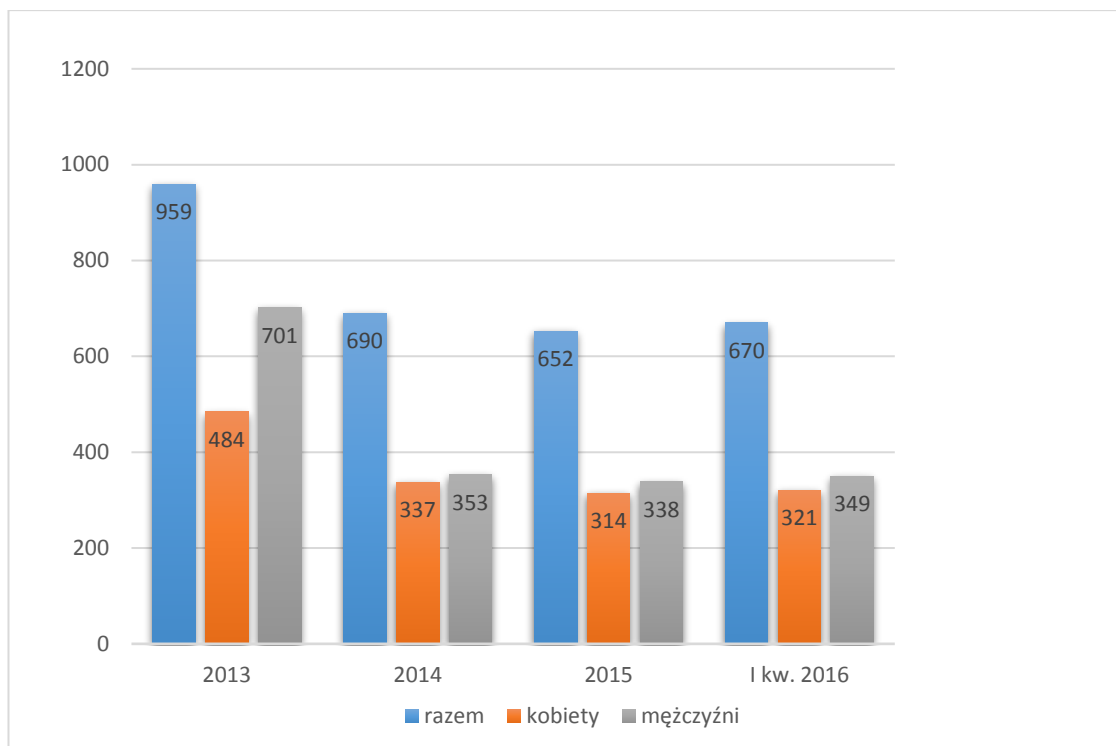
2. Diagnoza problemów społecznych

2. 1. Bezrobocie

Bezrobocie jako jedno z kluczowych zagadnień społecznych jest przedmiotem analiz i prowadzonego monitoringu. Próba opisu danej społeczności pod kątem występujących zagrożeń i problemów społecznych bez odpowiedzi na pytania dotyczące oddziaływania niekorzystnych zjawisk oraz przyczyn i sposobów zmiany niesprzyjających wskaźników bezrobocia byłaby niepełna, a wręcz niemożliwa.

Brak zatrudnienia dla dużych grup społecznych jest związany z nasileniem patologii społecznych. Istnieje zależność pomiędzy wzrostem liczby bezrobotnych a rosnącą przestępczością z użyciem przemocy oraz przestępstw przeciwko własności. Jednoprocentowy wzrost liczby bezrobotnych skutkuje 3-4 procentowym wzrostem przestępstw przeciwko własności (Woźniak U., 2004).

Istotność problemu bezrobocia dostrzegają także mieszkańcy Gminy Witnica. Według przeprowadzonego badania 51% respondentów uważa, że bezrobocie jest najistotniejszym problemem na terenie gminy. Aż 53% ankietowanych sądzi, że poziom bezrobocia w gminie plasuje się na poziomie średnim. Na pytanie jakie kroki należałoby podjąć w celu poprawy sytuacji osób bezrobotnych na terenie gminy 77% ankietowanych stwierdziło, że należałoby stworzyć nowe miejsca pracy, 35% uważa że należałoby zwiększyć środki finansowe na aktywizację osób pozostających bez pracy, zdaniem 34% istotne jest stworzenie korzystniejszych warunków pracy dla absolwentów szkół. Według 31% ankietowanych ważnym krokiem byłoby zmniejszenie kosztów zatrudniania pracownika, a 23% odpowiedziało, iż powinny istnieć korzystniejsze warunki do założenia własnej działalności gospodarczej.

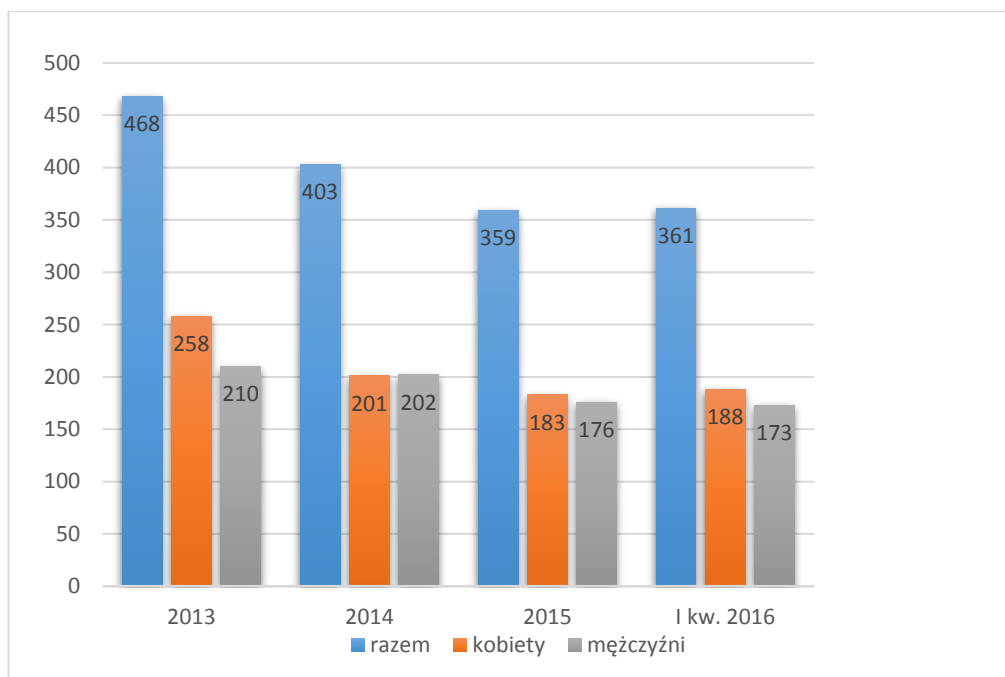
Wykres Nr 3. Liczba osób bezrobotnych (bezrobocie rejestrowane) w Gminie Witnica w latach 2013-2016. Źródło: dane PUP w Gorzowie Wlkp., filia w Witnicy.

Stopa bezrobocia w Polsce w końcu czerwca 2015 roku wyniosła 9,8% natomiast w województwie lubuskim osiągnęła poziom 10,6%. Przekroczenie progu krajowego sygnalizuje jak ważnym problemem społecznym stało się bezrobocie dla całego województwa. W rankingu wszystkich 2479 gmin w Polsce prezentującym udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym Gmina Witnica zajmuje 1270 miejsce ze wskaźnikiem 8,1% (dane GUS za rok 2014- brak nowszych informacji).

Wynik ankiety potwierdza dane zawarte w sprawozdaniu M-GOPS w Witnicy za rok 2015. Wśród powodów przyznania pomocy bezrobocie ukształtowało się na pierwszej pozycji. Aż 323 rodziny otrzymały pomoc (materialną i pozamaterialną) w związku z brakiem zatrudnienia. W ostatnich latach zauważyć można marginalny wpływ zmiennej płci jako czynnika warunkującego pozostawanie bez pracy.

Zarówno u osób samotnych, jak i pozostających w rodzinie, brak stałego źródła utrzymania jest zawsze niezwykle trudny z ekonomicznego, psychologicznego i społecznego punktu widzenia. Najistotniejszym ekonomicznym skutkiem bezrobocia, a jednocześnie największym kosztem społecznym wynikającym z tego zjawiska, jest strata produktu krajowego brutto (PKB), co wiąże się ze spadkiem zamożności. W skali lokalnej najbardziej dotkliwe są jednak skutki społeczne. Osoba bezrobotna, a przede wszystkim długotrwale bezrobotna,

ma niewielkie szanse na rynku pracy. Szanse te maleją wraz z okresem pozostawania bez zatrudnienia. Za osobę długotrwale bezrobotną uważa się bezrobotnego pozostającego w rejestrze powiatowego urzędu pracy łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat, z wyłączeniem okresów odbywania stażu i przygotowania zawodowego dorosłych. W Gminie Witnica stan osób długotrwale bezrobotnych kształtował się następująco:

Wykres Nr 4. Liczba osób długotrwale bezrobotnych (bezrobocie rejestrowane) w Gminie Witnica w latach 2013-2016.

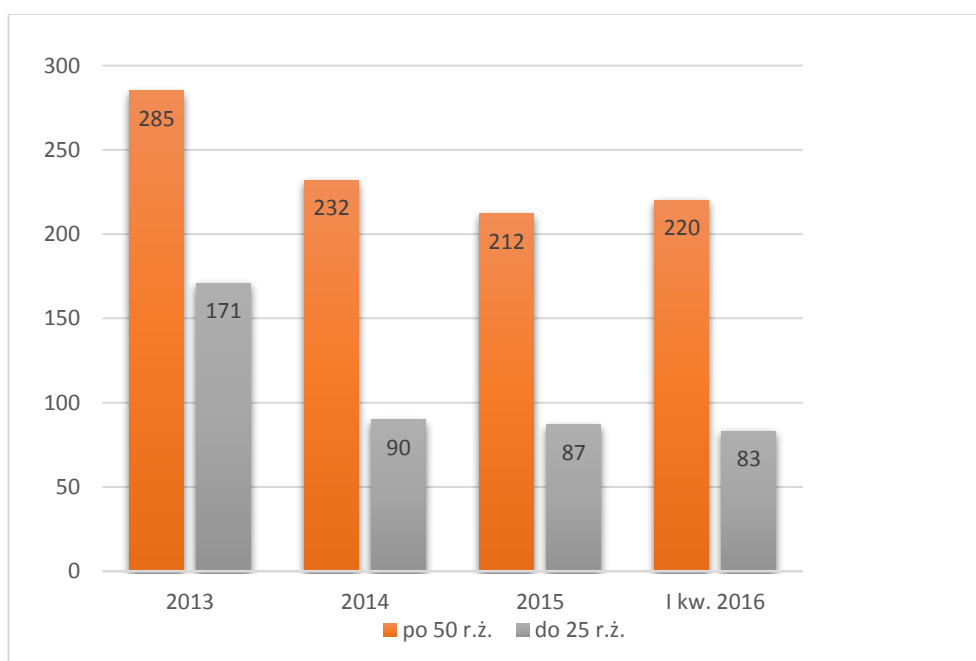
Źródło: dane PUP w Gorzowie Wlkp., filia w Witnicy.

Liczba osób długotrwale bezrobotnych na przestrzeni ostatnich 3 lat nieznacznie zmalała, jednak od niemal dwóch lat utrzymuje się na stałym poziomie. Ze względu na płeć można powiedzieć, że obecnie osobami długotrwale poszukującymi zatrudnienia są niemal w równej mierze zarówno kobiety, jak i mężczyźni.

Niezwykle istotna jest sama postawa wobec pracy osoby pozostającej długotrwale bez zatrudnienia oraz obraz samego siebie. Istnieje niebezpieczeństwo nadania silnie negatywnego obrazu własnej osoby jako bezrobotnego. Pozostawaniu bez zatrudnienia często towarzyszy obniżenie aktywności, dezorganizacja czasu, obniżenie poczucia własnej wartości, zanik kontaktów towarzyskich, izolacja społeczna, poczucie braku celu, apatia i depresja. Stąd niezwykle istotne jest wszelkiego rodzaju wsparcie, zwłaszcza w grupach o zwiększonym ryzyku związanym z poszukiwaniem pracy lub jej utratą. Ogromne znaczenie przypisuje się rodzinie osoby bezrobotnej- to od jej nastawienia i zdolności do wsparcia w dużej mierze zależy motywacja bezrobotnego do aktywnego poszukiwania pracy. Z reguły w pierwszych miesiącach

pozostawania osobą bezrobotną otrzymuje ona duże wsparcie ze strony najbliższych, jednak im dłuższy okres pozostaje bez pracy, tym częściej dochodzi do konfliktów, a napięcie rośnie i pojawia się kryzys. Poważnym problemem są znaczne koszty świadczeń na rzecz osób bezrobotnych, które obciążają budżet państwa i samorządu lokalnego. Głównym źródłem utrzymania osób bezrobotnych stają się prace dorywcze, zatrudnienie bez umowy, pomoc rodziny, utrzymywanie się z renty lub emerytury członka rodziny, utrzymywanie się z własnych upraw, a także zasiłki z pomocy społecznej. Takie środki zaradcze nie gwarantują jednak stabilności finansowej, dlatego częstym zjawiskiem jest emigracja osób w wieku produkcyjnym w celach zarobkowych.

Szanse na znalezienie zatrudnienia są mniejsze u osób wchodzących na rynek pracy (absolwentów), jak również osób w wieku po 50. roku życia. W szczególnie trudnej sytuacji są ci ostatni. Osoby po 50. roku życia uważane są przez pracodawców za mniej wydajne, a młodzieży zarzuca się brak doświadczenia zawodowego. Pracodawcy nie doceniają wartości osób dojrzałych, ich doświadczenia zawodowego i życiowego, dystansu do tzw. kariery, lojalności wobec firmy, a także dużej dyspozycyjności (dorosłe i samodzielne dzieci, stabilność materialna).

Wykres Nr 5. Liczba osób bezrobotnych (bezzrobocie rejestrowane) ze względu na wiek w Gminie Witnica w latach 2013-2016. Źródło: dane PUP w Gorzowie Wlkp., filia w Witnicy.

Po okresie spadku liczby osób w wieku powyżej 50. roku życia w roku 2015 zauważyć można nieznaczny wzrost. Liczba osób do 25. roku życia nieznacznie, ale

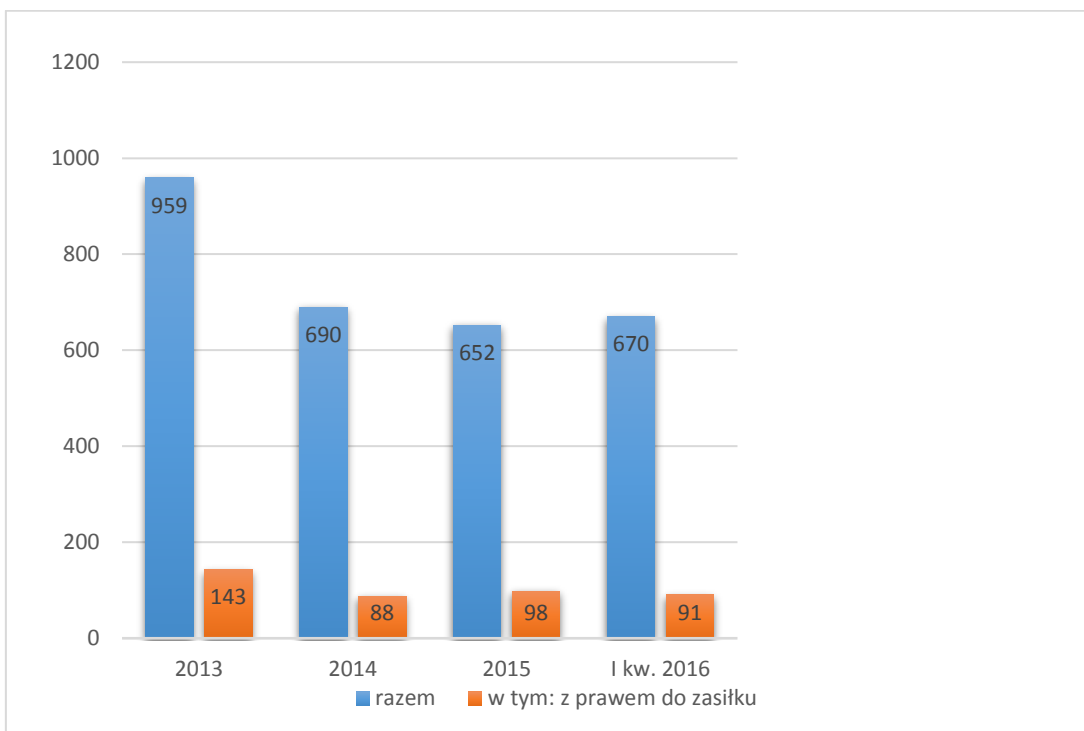
systematycznie spada. Przyczyn takiego stanu rzeczy można upatrywać w zjawiskach demograficznych (starzejące się społeczeństwo), a tendencje mogą się utrzymywać w dłuższej perspektywie.

Ze względu na miejsko- wiejski charakter Gminy Witnica pod uwagę należy wziąć także czynnik zamieszkania na określonym obszarze. Osoby bezrobotne mieszkające na terenach wiejskich stanowiły odpowiednio do analizowanych lat 45,05% w stosunku do wszystkich bezrobotnych zarejestrowanych w 2013 roku, w 2014 roku 44,20%, natomiast w 2015 roku odnotowano ponowne zmniejszenie liczby osób bezrobotnych mieszkających na wsi do 40,18%. Podobny spadek notuje się w liczbie osób zarejestrowanych w PUP będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy (tj. 1) bezrobotnych do 30. roku życia, 2) bezrobotnych długotrwale, 3) bezrobotnych powyżej 50. roku życia, 4) bezrobotnych korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej, 5) bezrobotnych posiadających co najmniej jedno dziecko do 6. roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18. roku życia, 6) bezrobotnych niepełnosprawnych).

	2013	2014	2015	I kw. 2016
Liczba osób będących w szczególnej sytuacji	915	595	557	561
% z ogółu bezrobotnych	95,41%	86,23%	85,42%	83,73%

Tabela Nr 1. Liczba osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy (bezrobocie rejestrowane). Źródło: dane PUP w Gorzowie Wlkp., filia w Witnicy.

Osoby, które utraciły pracę mogą otrzymać wsparcie w postaci zasiłku dla bezrobotnych po spełnieniu warunków wymienionych w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Poniższe zestawienie prezentuje stosunek osób uprawnionych do zasiłku do ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w PUP.

Wykres Nr 6. Liczba osób bezrobotnych (bezrobocie rejestrowane) z prawem do zasiłku w Gminie Witnica w latach 2013-2016.

Źródło: dane PUP w Gorzowie Wlkp., filia w Witnicy.

Sytuację ekonomiczną bezrobotnych w gminie należy ocenić jako trudną. W I kwartale bieżącego roku zaledwie 13,58% klientów PUP otrzymywało wsparcie finansowe w postaci zasiłku dla bezrobotnych. Ta tendencja utrzymuje się na wyrównanym, stałym poziomie od dwóch lat. Spora część z osób bez prawa do zasiłku otrzymuje pomoc finansową z M-GOPS.

Rok	Pomoc całościowa w zakresie bezrobocia (liczba rodzin)	Ogólna liczba rodzin korzystających z pomocy M-GOPS	% z ogółu liczby rodzin
2013	375	538	69,703 %
2014	374	522	71.648 %
2015	323	444	72.748 %

Tabela Nr 2. Ogólna liczba osób pozostających pod opieką M-GOPS oraz liczba rodzin którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia. Źródło: opracowanie własne M-GOPS w Witnicy

Klienci ośrodka zmagający się z problemem bezrobociem są stale objęci pomocą. Pomimo tendencji spadkowej wśród rodzin ubiegających się o świadczenia z tytułu bezrobocia, obserwuje się tendencję wzrostową wśród ogółu liczby rodzin otrzymujących pomoc z M-GOPS. W roku 2013 rodziny bezrobotne odpowiadały 69,70% wszystkich rodzin będących pod opieką

Ośrodka, w roku następnym – 71,65%, natomiast w roku 2015 już 72,75%. Ogólna liczba rodzin korzystających z opieki M-GOPS ma tendencję malejącą, jednakże udział tych rodzin w ogólnej liczbie podopiecznych posiada tendencję wzrostową, co sygnalizuje, iż problem bezrobocia pozostaje wciąż jednym z najbardziej dominujących problemów wśród beneficjentów pomocy społecznej.

Organizacje pozarządowe i instytucje publiczne podejmują na terenie miasta i gminy działania skierowane do osób pozostających bez zatrudnienia. W Witnicy funkcjonuje Centrum Integracji Społecznej działające przy Stowarzyszeniu „Wsparcie”. Powstało w grudniu 2013r. Do Centrum przyjmowane są osoby zagrożone szeroko rozumianym wykluczeniem społecznym. CIS prowadzi zajęcia w ramach: reintegracji społecznej (oznacza to działania, w tym również o charakterze samopomocowym, mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej umiejętności uczestniczenia w życiu społeczności lokalnej i pełnienia ról społecznych w miejscu pracy, zamieszkania lub pobytu), reintegracji zawodowej (oznacza to działania mające na celu odbudowanie i podtrzymanie u osoby uczestniczącej w zajęciach w centrum integracji społecznej zdolności do samodzielnego świadczenia pracy na rynku pracy). Obecnie w zajęciach w CIS uczestniczy 50 osób, które zgodnie z porozumieniem z MGOPS Witnica oraz z PUP Gorzów Wlkp. zostały skierowane do uczestnictwa. Rekrutacja do uczestnictwa jest ciągła. W ramach reintegracji zawodowej uczestnicy wykonują zadania zlecone przez Gminę Witnica i Starostwo Powiatowe w Gorzowie Wlkp. W ramach reintegracji społecznej uczestnicy mają możliwość skorzystania z usług psychologa, doradcy zawodowego, prawnika, i innych. Osoba uczestnicząca w zajęciach otrzymuje świadczenie integracyjne, może zdobyć nowe uprawnienia zawodowe w ramach prowadzonych kursów zawodowych. Wg stanu z czerwca 2016 r. od początku działalności zajęcia organizowane w CIS zaproponowano łącznie 222 osobom. Jest to zatem znaczący instrument aktywizacji zawodowej i społecznej służący mieszkańcom gminy.

2.2. Ubóstwo

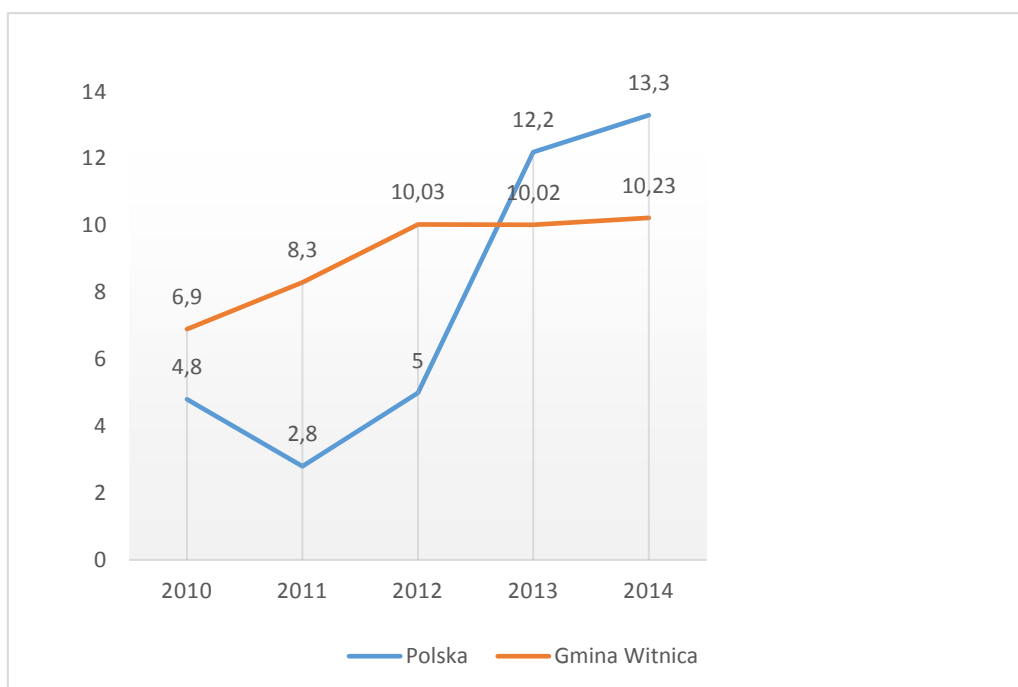
Problem bezrobocia nierozzerwalnie związany jest z ubóstwem osób i rodzin pozostających bez stałego zatrudnienia. Z punktu widzenia skali zagrożeń i możliwości pomocy osobom dotkniętym problemem ubóstwa do jego zdefiniowania przyjęto tzw. podejście absolutne. Oznacza to, że *ubogie są te gospodarstwa domowe i osoby, które nie mają możliwości zaspokojenia potrzeb uznanych w danych warunkach za podstawowe, niezależnie od tego, na jakim poziomie żyją lepiej usytuowane warstwy społeczeństwa* (Główny Urząd Statystyczny, Ubóstwo w Polsce w latach 2013-2014, Warszawa 2015).

Pokrewną definicję stanowi opis tego zjawiska jako *sytuację, w której gospodarstwo domowe nie dysponuje wystarczającymi środkami pieniężnymi pozwalającymi na zaspokojenie swoich potrzeb*. (Czapiński J., Panek T., 2009).

W skali ogólnopolskiej poniżej granicy skrajnego ubóstwa w 2015 r. żyło w Polsce 3,3% gospodarstw domowych (mniej niż dwa lata wcześniej, najmniej w całym okresie badania, czyli sporządzania Diagnozy Społecznej), przy czym nie ma ono z reguły charakteru trwałego.

Dostępne dane dla Gminy Witnica obejmują osoby otrzymujące pomoc w Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej. W takim wypadku wszelkie analizy porównawcze powinny opierać się na definicji ubóstwa ustawowego, czyli oznaczającą kwotę dochodów, która zgodnie z obowiązującą ustawą o pomocy społecznej uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia pieniężnego.

Dynamika zjawiska ubóstwa ustawowego dla Polski i gminy przedstawia się następująco:

Wykres Nr 7. Wskaźnik ubóstwa (wg definicji ubóstwa ustawowego) w latach 2010-2014 w Gminie Witnica w stosunku do wskaźnika ogólnokrajowego. Źródło: GUS oraz opracowanie własne na podstawie sprawozdań M-GOPS w Witnicy.

Powyższe dane dotyczące gminy wskazują na względną stabilizację wskaźnika dla gminy w ciągu ostatnich czterech lat. Wynika to prawdopodobnie z faktu, iż kryteria ustawowe są na tyle niskie i rzadko waloryzowane, że wiele rodzin o stosunkowo niskich dochodach przekraczając progi uprawniające do przyznania pomocy nie może jej otrzymać. Na tle całego kraju w roku 2014 wskaźnik osiąga wartość niższą o 3 pp., pamiętać jednak należy, że dla Polski jest to wartość średnia i dotyczy zarówno regionów o znacznie niższym ubóstwie, jak i wyższym, niż na terenie gminy Witnica.

2.3. Przemoc w rodzinie

Przemoc w rodzinie to zamierzone i wykorzystujące przewagę sił działanie przeciw członkowi rodziny, naruszające prawa i dobra osobiste, powodujące cierpienie i szkody.

Przemoc w rodzinie rozumiana jest również jako zjawisko społeczne zachodzące, gdy członek rodziny, mąż, żona lub inna osoba wspólnie zamieszkująca lub gospodarująca próbuje zdominować fizycznie lub psychicznie drugiego członka rodziny. Przemoc w rodzinie charakteryzuje się tym, że:

- jest intencjonalna- to zamierzone działanie człowieka i ma na celu kontrolowanie oraz podporządkowanie ofiary,
- siły są nierównomierne- w relacji jedna ze stron ma przewagę nad drugą. Ofiara jest słabsza a sprawca silniejszy,
- narusza prawa i dobra osobiste- sprawca wykorzystując przewagę siły narusza podstawowe prawa ofiary (np. prawo do nietykalności fizycznej, godności, szacunku itd.),
- sprawca naraża zdrowie i życie ofiary na poważne szkody. Doświadczanie bólu i cierpienia sprawia, że ofiara ma mniejszą zdolność do samoobrony.

Według ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie przemoc w rodzinie to jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą.

Zgodnie z art. 3. 1. ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie udziela się bezpłatnej pomocy, w szczególności w formie:

- 1) poradnictwa medycznego, psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego;
- 2) interwencji kryzysowej i wsparcia;

3) ochrony przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej;

4) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie;

5) badania lekarskiego w celu ustalenia przyczyn i rodzaju uszkodzeń ciała związanych z użyciem przemocy w rodzinie oraz wydania zaświadczenia lekarskiego w tym przedmiocie;

6) zapewnienia osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do zajmowanego wspólnie ze sprawcą przemocy lokalu, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Osobami doznającymi przemocy są najczęściej kobiety oraz dzieci. Pomimo, iż policja coraz częściej interweniuje, a media nagłaśniają takie sprawy, skala tego zjawiska nie jest w pełni poznana, ponieważ tylko niektóre przypadki zostają odnotowane. Ważnym krokiem wspomagającym rozwiązanie problemu przemocy w rodzinie było utworzenie Zespołu Interdyscyplinarnego, w skład którego weszli przedstawiciele MGOPS, Policji, GKRPA, Oświaty, Ochrony Zdrowia. Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działa na mocy ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz uchwały nr LVIII/377/2010 Rady Miejskiej w Witnicy z dnia 28 października 2010 r. w sprawie określania trybu i sposobu powołania oraz odwołania członków Zespołu Interdyscyplinarnego ds. przeciwdziałania przemocy w rodzinie a także szczegółowych warunków jego funkcjonowania. Zespół rozpoczął swoją działalność w dniu 16.02.2011 r. Składa się z 10 członków.

Celem funkcjonowania Zespołu jest skoordynowanie wszelkich działań instytucji i organów zaangażowanych w niesienie pomocy osobom krzywdzonym oraz przeciwdziałanie przemocy w rodzinie na terenie Gminy Witnica. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele instytucji, które zajmują się problemem przemocy w rodzinie i mogą mieć wpływ na poprawę sytuacji. Zespół realizuje procedurę Niebieskiej Karty, która jest szczegółowo opisana w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskiej Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”. Zespół Interdyscyplinarny tworzy grupy robocze w celu rozwiązywania problemów związanych z przemocą w rodzinie w indywidualnych przypadkach. Podczas spotkań grupa robocza podejmuje następujące działania: diagnozuje problem i ustala strategie pomocowe, ustala podział zadań, weryfikuje dotychczasowe działania, prowadzi dokumentację z podejmowanych czynności.

M-GOPS w Witnicy zapewnia obsługę administracyjną Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w rodzinie. Na terenie tut. ośrodka cyklicznie organizowane są spotkania z Sędzią Sądu Rodzinnego w Gorzowie Wlkp. przedstawicielami Prokuratury Rejonowej w Gorzowie Wlkp. oraz Policji, które wzmacniają istniejącą sieć współpracy w systemie zapobiegania przemocy w rodzinie oraz systemu opieki nad dzieckiem. Na terenie M-GOPS w Witnicy prowadzone jest poradnictwo psychologiczne, prawne, socjalne dla rodzin w których występuje problem przemocy w rodzinie oraz dla osób zagrożonych problemem, jednocześnie systematycznie upowszechniane są informacje w tym zakresie. Na terenie gminy w ostatnich latach zauważalny jest wzrost zjawiska przemocy w rodzinie, co obrazuje wzrost wszczynanej procedury Niebieskiej Karty. W 2015 r. zostało wszczętych 27 Niebieskich Kart. (w roku 2014 r.- 24 „NK” natomiast w roku 2013– 20 „NK”). Świadcami przemocy, jak również bardzo często jej ofiarami, są dzieci i młodzież.

Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2015 r. ilustruje poniższe zestawienie:

Wyszczególnienie	Ilość
Liczba posiedzeń zespołu	4
Liczba powołanych grup roboczych	27
Liczba posiedzeń grup roboczych	81
Liczba rodzin w których zakończono procedurę „NK”	33

Tabela Nr 3. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2015 r. Źródło: opracowanie własne

Od 2 stycznia 2015 r. do 31 grudnia 2015 r. do przewodniczącego ZI wpłynęło 27 formularzy „Niebieskiej Karty”– A wypełnionych przez uprawnionych przedstawicieli następujących podmiotów:

Podmioty uprawnione do wszczynania procedury „Niebieskiej Karty”	Liczba Niebieskich Kart
Pomoc społeczna	8
Gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych	1
Policja	15
Oświata	3
Ochrona zdrowia	0
Ogółem	27

Tabela Nr 4. Liczba niebieskich kart z podziałem na podmioty uprawnione do ich zakładania w 2015 r. Źródło: Opracowanie własne.

Z danych wynika, że w Gminie Witnica procedura „Niebieskiej Karty” wszczynana była najczęściej przez funkcjonariuszy policji. W dwóch rodzinach procedura „Niebieskiej Karty” została wszczęta ponownie. W sześciu rodzinach występowało podejrzenie stosowania przemocy wobec dziecka. W dwóch przypadkach wystąpiła konieczność zapewnienia dziecku bezpieczeństwa z powodu bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia w związku z przemocą w trybie art. 12 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie poprzez umieszczenie w Pogotowiu Opiekuńczym. Jak wynika z danych były to sytuacje incydentalne. Jedno dziecko zostało umieszczone w placówce opiekuńczo –wychowawczej, a drugie w rodzinie zastępczej.

W 2015 r. przewodniczący ZI powołał 27 grup roboczych. Odbyło się 81 spotkań grup roboczych. Pomocą grup roboczych zostało objętych 147 osób.

Liczba osób objętych pomocą grup roboczych	
kobiety	44
mężczyźni	44
dzieci	59
Ogółem	147

Tabela Nr 5. Liczba osób objętych pomocą grup roboczych w 2015 r. Źródło: Opracowanie własne Zespołu Interdyscyplinarnego

W 2015 r. procedura Niebieskiej Karty realizowana była w 43 rodzinach z terenu Gminy Witnica (27 rodzin, w których procedura NK została wszczęta w 2015 r. oraz 16 rodzin, w których procedura wszczęta została w 2014 r.). Osoby pokrzywdzone miały możliwość korzystania z bezpłatnej pomocy w formie poradnictwa psychologicznego, prawnego, socjalnego, zawodowego i rodzinnego.

liczba osób objętych w pomocą w formie poradnictwa	w tym:	psychologicznego	18
		Prawnego	15
		socjalnego	10
		zawodowego i rodzinnego	39
	Ogółem		82

Tabela Nr 6. Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa w 2015 r. Źródło: Opracowanie własne Zespołu Interdyscyplinarnego

W 2015 r. Zespół prowadził procedurę Niebieskiej Karty w 43 rodzinach z terenu Gminy Witnica. W trakcie podejmowanych działań przewodniczący ZI podjął decyzję o zakończeniu procedury w 33 rodzinach. Powodem zakończenia procedury Niebieskiej Karty w 20 rodzinach było ustanie przemocy w rodzinie i uzasadnione przypuszczenie o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy w rodzinie oraz zrealizowanie indywidualnego planu pomocy. W 13 rodzinach zakończono procedurę ze względu na brak zasadności podejmowania działań (brak przesłanek ustawowych).

Według przeprowadzonej ankiety 29% badanych zna przypadki przemocy domowej na terenie gminy, a 35% słyszało o takich przypadkach. Taki wynik wskazuje, iż przemoc na terenie gminy nie jest zjawiskiem marginalnym. Na pytanie jakie są trzy główne przyczyny przemocy domowej respondenci uznali: uzależnienia 75%, nieumiejętność radzenia sobie z problemami wychowawczymi - 43%, brak pracy 28%. Na pytanie jakie byłyby najskuteczniejsze działania wobec ofiar przemocy domowej 37% odpowiedziało, iż izolowanie od sprawców, 33 % leczenie uzależnień w rodzinie, 31% uważa, iż skutecznym rozwiązaniem byłoby zwiększenie dostępu do poradnictwa psychologicznego i prawnego.

Przemoc w rodzinie jest specyficznym rodzajem patologii życia rodzinnego. Problem przemocy w Gminie Witnica staje się coraz bardziej powszechny i na przestrzeni ostatnich lat odnotowuje się wzrost zjawiska. Przeciwdziałanie przemocy nie jest łatwe z uwagi na to, iż środowisko rodzinne często broni się przed ingerencją z zewnątrz. Z uwagi na wzrastającą skalę zjawiska konieczne jest wdrożenia jak największej ilości skutecznych działań w celu rozwiązania problemów związanych z przemocą w rodzinie.

2.4. Przestępczość

Przestępczość jest to zbiór czynów zabronionych ustawowo pod groźbą kary popełnionych na obszarze danej jednostki terytorialnej. Przestępczość jest zjawiskiem społecznym. Charakteryzuje się następującymi cechami:

- stanowi zagrożenie dla obowiązującego porządku prawnego,
- wyraża się we wzroście liczby osób, które popełniły przestępstwa w stosunku do ogółu ludności.

Przestępczość może być rozpatrywana z punktu widzenia jej rozległości, intensywności, struktury i dynamiki. Jej poziom determinuje wiele czynników. Wśród czynników kryminogennych można wyodrębnić czynniki o charakterze szczególnym i ogólnym (<https://pl.wikipedia.org>).

W 2015 r. na terenie Miasta i Gminy Witnica stwierdzono 227 przestępstw, co stanowi w porównaniu do 2014 r. wzrost o 47 przestępstw (w roku 2014 stwierdzono 180 przestępstw). Przy wzroście przestępczości odnotowano również wzrost wykrywalności z 76,9 % w 2014 r. do 87,9 % w 2015 r. Nastąpił również wzrost wykrywalności przestępstw o charakterze kryminalnym z 63% w 2014r do 74,6% w 2015 r. W rozbiciu na poszczególne kategorie ilość przestępstw przedstawia się następująco:

Kategoria przestępstw	Ilość przestępstw		Przestępstwa wykryte 2015	% wykrywalność
	2014	2015		
- kradzieże mienia	27	21	10	47,6 %
- kradzieże z włamaniem	31	19	8	42,1 %
- uszkodzenia mienia	3	4	3	75 %
- uszczerbek na zdrowiu	3	2	1	50 %
- przestępstwa drogowe	45	29	28	96,6 %
- przestępstwa narkotykowe	3	1	1	100 %
- pozostałe przestępstwa	62	151	144	
Ogółem	180	227	195	85,90 %

Tabela Nr 7. Kategorie przestępstw oraz ich liczba w 2015 r. Źródło: Komisariat Policji w Witnicy: Informacja o stanie bezpieczeństwa i porządku publicznego w 2015 r. na terenie Miasta i Gminy Witnica.

Na terenie Miasta i Gminy Witnica w 2015 r. stwierdzono 1563 wykroczenia, co stanowi spadek o 301 (16,1%) wykroczeń w stosunku do roku 2014 (1864 wykroczenia). 453 wykroczenia w 2015 r. zakończone zostały skierowaniem wniosku do sądu (wzrost o 13 wykroczeń w porównaniu do 2014 r., w którym skierowano ich do sądu 440). Ponadto w 2015 r. odstąpiono w 94 przypadkach od skierowania wniosku o ukaranie do sądu.

Wzrosła liczba nałożonych mandatów karnych. W ub. r. było ich łącznie 923, co stanowi wzrost o 118 (12,8%) do roku poprzedniego. Zastosowano również środki oddziaływania poza karnego – pouczenia w ilości 663, a ich liczba wzrosła o 126 w stosunku do roku 2014, w którym zastosowano pouczenie w 537 przypadkach.

W 2015 r. na terenie miasta i gminy Witnica odnotowano 9 wypadków drogowych, w wyniku których 5 osób zostało zabitych i 6 osób rannych oraz odnotowano 137 kolizji drogowych. W 2014 r. odnotowano 8 wypadków drogowych: 2 osoby zginęły a 9 osób zostało rannych. 120 to liczba kolizji drogowych.

Funkcjonariusze Komisariatu Policji w Witnicy na podległym terenie przeprowadzili w 2015 r. łącznie 784 interwencje, z czego 254 interwencje domowych i 530 interwencji

o charakterze publicznym. W 2014 r. przeprowadzono 642 interwencje, z czego odnotowano 260 interwencji domowych i 382 publicznych. Porównując powyższe dane stanowi to wzrost o 142 (18,1%) interwencje łącznie do roku ubiegłego.

Doprowadzono 140 osób do Ambulatorium Kontrolowanego Trzeźwienia oraz do PDOZ (64) w roku 2015. Rok wcześniej liczba ta wyniosła 122 osoby i jest to wzrost o 18 osób (12,9%).

Analiza powyższych danych wskazuje na to że, mieszkańcy gminy najczęściej wchodzi w konflikt z prawem w wyniku czynów o charakterze drobnej przestępczości i wybryków chuligańskich, niszczenia mienia publicznego i prywatnego.

2.5. Uzależnienia

Nadużywanie alkoholu niesie za sobą skutki zarówno indywidualne jak i społeczne. Prowadzi do problemów zdrowotnych i emocjonalnych. Alkoholizm można postrzegać jako rozwijającą się chorobę, która poważnie zagraża zdrowiu uzależnionego oraz relacjom wiążącym go ze społeczeństwem.

Zespół uzależnienia od alkoholu jest dość dobrze opisaną formą zaburzenia, zdefiniowaną jako wadliwy wzorzec zachowania, powodujący ewidentne szkody fizyczne, psychiczne i społeczne, którego objawami osiowymi są: utrata kontroli nad piciem oraz włączenie alkoholu w strukturę potrzeb jednostki (Pospiszyl I., 2009).

Istotnym jest fakt, że choroba alkoholowa jest chorobą całej rodziny. Osoby uzależnione mają problem z pracą, ze szkołą, kłopoty ze zdrowiem. Zaburzenia w funkcjonowaniu w społeczeństwie odbijają się na całej rodzinie brakiem środków materialnych, często przemocą, a nawet dyskryminacją społeczną. Problemy związane z używaniem alkoholu pojawiają się zanim rozwinie się u kogoś uzależnienie. Towarzyszą tu wzory picia ryzykownego i szkodliwego. Najbezpieczniejszym sposobem spożywania alkoholu jest tzw. picie o niskim ryzyku szkód.

Z danych Miejsko-Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Witnicy wynika, że w 2013 roku wpłynęło 39 wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe. W roku 2014 wniosków tych złożono 38 a w 2015 roku 46.

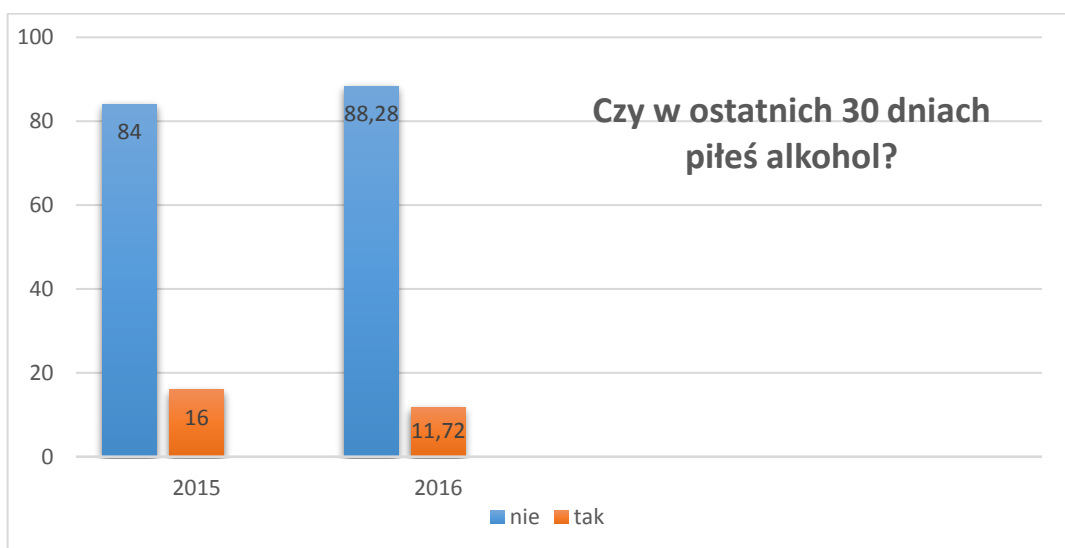
2013		2014		2015	
mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
24	15	30	8	40	6

Tabela Nr 8. Liczba wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe w Gminie Witnica w latach 2013-2015. Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych M-GKRPA w Witnicy.

Z powyższego zestawienia wynika, że w porównaniu lat 2013 i 2014 widoczna jest tendencja spadkowa, Można zauważyć, że w 2015 roku wpłynęło o 6 wniosków więcej w porównaniu do roku 2014. Porównując z kolei lata 2014 i 2015 do 2013 roku widoczna jest tendencja malejąca, jednak statystycznie dane te ulegają wahaniom.

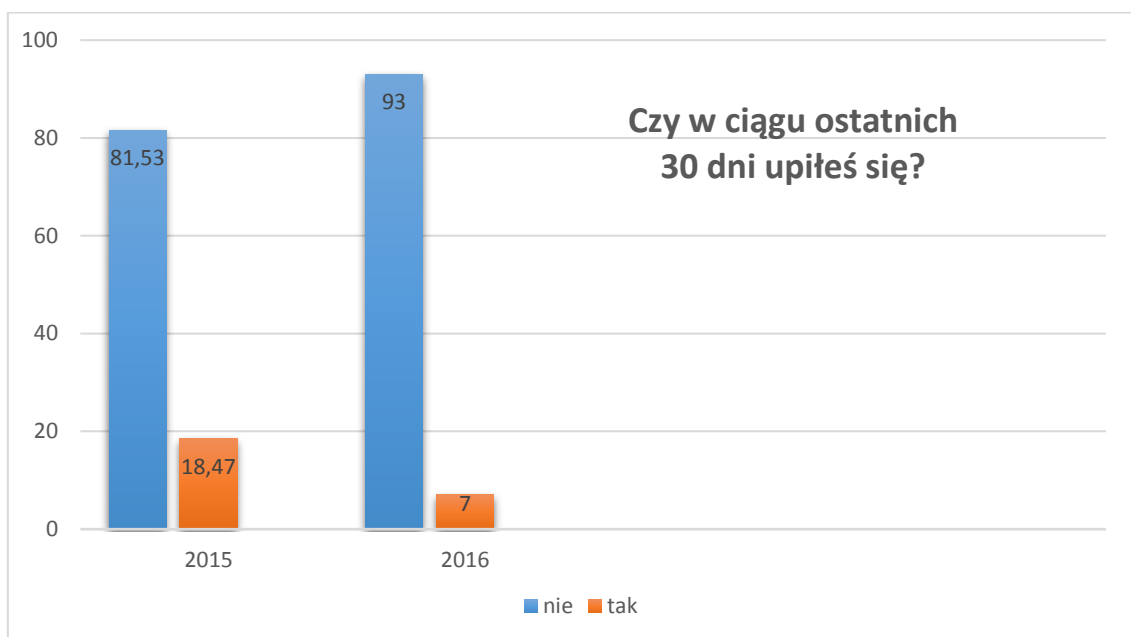
Nastąpił wyraźny spadek wniosków o leczenie odwykowe kobiet.

W 2015 i 2016 r. przeprowadzono w Gimnazjum w Witnicy badania ankietowe dotyczące spożywania alkoholu. W kwietniu 2015 roku badaniem objęto 221 uczniów klas I-III, a na przełomie marca i kwietnia 2016 r. w badaniu udział wzięło 222 uczniów spośród wszystkich klas. Poniżej przedstawiono wybrane dane z badań.

Wykres Nr 8. Badanie ankietowe uczniów Gimnazjum w Witnicy. Pytanie: Czy w ostatnich 30 dniach piłeś alkohol? Źródło: Gimnazjum w Witnicy.

Z powyższych danych wynika, iż mniej uczniów w 2016 roku w porównaniu z rokiem 2015 deklarowało picie alkoholu. Uczniowie najczęściej piją piwo, później wino, sporadycznie wódkę i whisky.

Wykres Nr 9. Badanie ankietowe uczniów Gimnazjum w Witnicy. Pytanie: Czy w ostatnich 30 dniach upiłeś się? Źródło: Gimnazjum w Witnicy.

Można zauważyć, że ilość uczniów upijających się spadła o 3,2%, jednak w dalszym ciągu problem ten istnieje.

Badania wykazały również, że więcej uczniów jest namawianych do picia alkoholu, gdyż w 2015 r. 14%, a w roku bieżącym 18,47%. Oznacza to, iż nastąpił wzrost o 4,47%, przy czym 82% uczniów odmówiło namowom. Wyniki uzyskane podczas badań w gimnazjum potwierdzają istnienie problemu picia alkoholu wśród młodzieży. Niepokojący jest fakt obniżenia inicjacji alkoholowej.

Z kolei w Szkole Podstawowej w Nowinach Wielkich przeprowadzono badania w maju 2016 roku wśród uczniów szkoły podstawowej oraz ich rodziców. W badaniu ankietowym udział wzięło 60 uczniów i 32 rodziców. Poniżej zaprezentowane zostaną wyniki tego badania.

Na pytanie „Czy piłeś już alkohol?” odpowiedzi twierdzących udzieliło 2 (3%) uczniów, a odpowiedzi przeczącej 58 (97%) uczniów. Na kolejne pytanie: „Czy w Twoim rodzinnym domu są bliskie Ci osoby, które nadużywają alkoholu?” 6 (10%) uczniów potwierdziło taki fakt, natomiast 54 (90)% uczniów zaprzeczyło nadużywaniu alkoholu przez bliskie im osoby. W przypadku rodziców, 6 (19%) ankietowanych potwierdziło nadużywanie alkoholu w ich domu, a 26 (81%) udzieliło odpowiedzi przeczących.

Ze względu na to, że problem jest widoczny zarówno w szkole podstawowej mieszczącej się na terenie gminy jak i w gimnazjum w Witnicy szkoły prowadzą działalność profilaktyczną. Uczniowie biorą udział w konkursach o tematyce uzależnień.

W ramach działań pomocowych na terenie Gminy działają dwie grupy anonimowych alkoholików. Stowarzyszenie Klub Abstynenta Dromader w Witnicy organizuje mityngi dla anonimowych alkoholików oraz dla współuzależnionych. Do klubu, który czynny jest 5 dni w tygodniu przychodzą dzieci i młodzież, angażujące się w organizację spotkań okolicznościowych. Nieformalna grupa AA „Krystyna” działa w Nowinach Wielkich i aktywnie współpracuje z poza lokalnymi grupami.

Sprawami osób uzależnionych zajmuje się Miejsko-Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, mieszcząca się w strukturze Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej. Osoby, nadużywające alkoholu, powodujące rozkład życia rodzinnego, demoralizację małoletnich, uchylające się od pracy albo systematycznie zakłócające spokój lub porządek publiczny, kieruje się na badanie przez biegłego w celu wydania opinii w przedmiocie uzależnienia od alkoholu i wskazania rodzaju zakładu leczniczego. Poradnictwo udzielane jest w punkcie konsultacyjnym, który czynny jest w godzinach funkcjonowania Ośrodka. Ponadto członkowie Komisji pełnią godzinny dyżur popołudniowy raz w tygodniu w celu zwiększenia dostępności osobom potrzebującym. Przeprowadzane są rozmowy zarówno z osobami uzależnionymi jak i współuzależnionymi. Nadużywający alkoholu motywowani są do podjęcia leczenia odwykowego, utrzymywania trzeźwości, proponowane są również konsultacje psychologiczne. W ramach zwiększenia świadomości problemu uzależnienia od alkoholu organizowane są corocznie szkolenia dla sprzedawców alkoholu. Z programu profilaktyki i przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii finansowane jest poradnictwo psychologiczne. Psycholog przyjmuje 19 godzin w miesiącu, udziela konsultacji i prowadzi terapię nie tylko osób uzależnionych i współuzależnionych, ale też dla dzieci sprawiających trudności wychowawcze.

Jedną z poważnych kwestii społecznych, będących powodem problemów osobistych i rodzinnych jest problem uzależnienia od narkotyków i środków odurzających, wynikający często z nieumiejętności radzenia sobie z trudnościami życia codziennego. Oddziaływanie tego zjawiska, mimo częstego deprecjonowania i niedostrzegania jest wielostronne oraz wielowarstwowe zarówno w zakresie przyczyn jak i skutków społecznych. Narkomania jest niewątpliwie groźnym i patologicznym zjawiskiem występującym w dzisiejszym społeczeństwie. To uzależnienie spowodowane jest krótszym lub dłuższym zażywaniem leków, głównie przeciwbólowych środków narkotycznych, ale i innych środków uzależniających jak: narkotyki, leki uspokajające i psychotropowe. Mimo, że narkomania jest chorobą dotykającą wszystkie grupy społeczne, niezależnie od wieku, wykształcenia i statusu materialnego, to w dalszym ciągu problemami społecznymi najbardziej związanymi z uzależnieniem od narkotyków są: ubóstwo, bezrobocie, prostytutka a nawet bezdomność. Narkomania, oprócz szkodliwego działania na organizm człowieka, jest także chorobą społeczną. Powoduje zanikanie poczucia wartości społecznych. Obniża morale jednostki, czyniąc ją nieprzystosowaną społecznie, co z kolei niesie niebezpieczeństwo dla rodzin i przyszłego pokolenia.

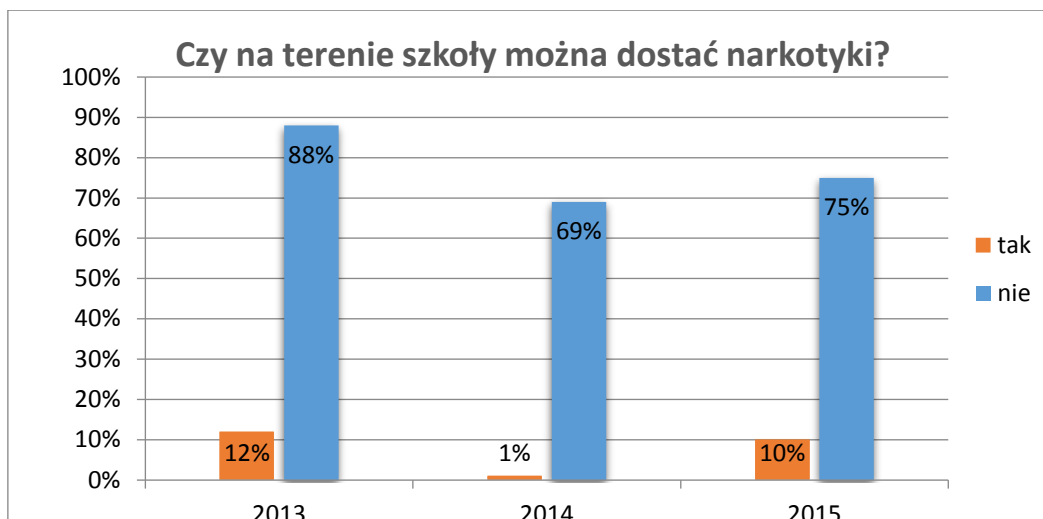
Zażywanie narkotyków zwłaszcza przez młode pokolenie Polaków, stało się problemem ogólnospołecznym, a negatywny wpływ przeniesień wzorców zachodnich przyczynił się bezpośrednio do stanu w jakim obecnie ten problem istnieje. W naszym kraju zjawisko narkomanii jest zarówno problemem społecznym jak i wychowawczym, dotyczącym zwłaszcza ludzi młodych, mało odpornych, niedojrzałych emocjonalnie, którzy zamiast efektywnie przygotować się do przyszłego życia społecznego i zawodowego, tracą wiarę w siebie i uciekają od społeczeństwa w niszczący organizm narkotyk. Nasilające się kryzysy stwarzają zagrożenie dla powstawania patologii społecznych.

Czynnikiem mającym potencjalny wpływ na problem narkomanii w województwie lubuskim jest jego usytuowanie. Lubuskie położone jest w zachodniej części Polski- jest województwem przygranicznym, od zachodu graniczy z Niemcami. Takie położenie stwarza zagrożenie przemytu przez pas graniczny środków psychoaktywnych. Mieszkańcy Gminy Witnica do granicy państwa mają tylko 20 km. Duża część mieszkańców pracuje poza granicami kraju. Z danych Nadodrzańskiego Oddziału Straży Granicznej w Krośnie Odrzańskim wynika, że w latach 2012 – 2015, ujawnione przypadki przemytu substancji narkotycznych i środków odurzających w rejonie miasta Kostrzyn nad Odrą i Słubice miały charakter głównie tranzytowy, wynikający z przebiegających przez rejon służbowej odpowiedzialności PSG Świecko i PSG

Gorzów Wlkp. szlaków komunikacyjnych o międzynarodowym znaczeniu. Ponadto odnotowano sporadyczne przypadki posiadania substancji narkotycznych głównie podczas wspólnie prowadzonych z Policją działań związanych z zabezpieczeniem imprezy masowej „Przystanek Woodstock”.

Problem narkomanii oraz środków uzależniających istnieje zarówno w całym województwie lubuskim jak i samej gminie Witnica. W roku 2015 na terenie wszystkich powiatów województwa lubuskiego, na próbie 2056 uczniów kształcących się w szkołach podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych przeprowadzono badanie mające na celu ustalenie skali zjawiska narkomanii i środków psychoaktywnych. Z otrzymanych badań wynika, iż po środki psychoaktywne najliczniej sięgają mieszkańcy w wieku od 16 do 19 roku życia. Od 1% do 2% respondentów przyznało się do zażywania narkotyków, 3% zażywa dopalaczy. Wśród badanych 84% osób nie korzystało z substancji psychoaktywnych, natomiast istnieje wysoki procent osób, które zażywały marihuanę albo haszysz (12%) a dopalaczy próbowało około 10%. Zaś około 40% badanych pali papierosy. Inicjacja rozpoczyna się pomiędzy rokiem 13 a 15, a więc w okresie dojrzewania. Kolejnym przedziałem wiekowym, w którym osoby rozpoczynają palenie papierosów jest wiek 16 do 17 lat. Wśród uczniów lubuskich szkół stopień palenia okazjonalnego wynosi 25%.

Badania były również prowadzone w Witnickich szkołach na przełomie lat 2013-2015. W 2013 r. na terenie gimnazjum zostały przeprowadzone badania na grupie 243 uczniów, których analiza wskazała, iż zauważa się problem zażywania narkotyków i środków psychoaktywnych. Aż 12 % uczniów potwierdziło, iż na terenie szkoły można dostać narkotyki. W porównaniu do roku poprzedniego nastąpił wzrost o 9%. Uczniowie najchętniej sięgają po marihuanę, haszysz- 7 ankietowanych, klej i rozpuszczalniki- 2 ankietowanych, natomiast LSD, dopalacze i tabletki psychotropowe po 1 ankietowanym. Przedstawia to poniższy wykres.

Wykres Nr 10. Badanie ankietowe uczniów Gimnazjum w Witnicy. Pytanie: Czy na terenie szkoły można dostać narkotyki?

Źródło: Gimnazjum w Witnicy.

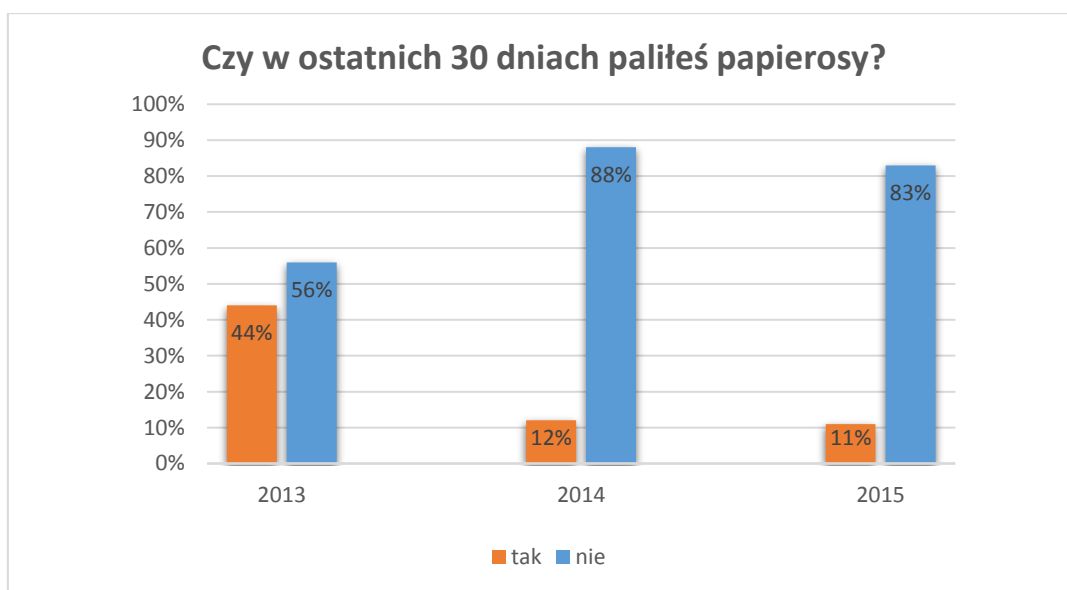
Duży spadek odnotowano podczas badań przeprowadzonych w roku 2014 na grupie 195 uczniów. Analiza badań pokazała, że wśród uczniów zauważa się niewielki problem narkomanii. Tylko 16 ankietowanych zauważa ten problem. Nastąpił spadek o 11 p.p. w porównaniu do ubiegłego roku- tylko 1% badanych potwierdza, że narkotyki można dostać na terenie szkoły. Uczniowie sięgają po marihuanę. Najczęściej jest ona zażywana podczas imprez zarówno szkolnych, ale i w weekendy, poza szkołą.

Inaczej sytuacja przedstawia się w roku 2015, gdzie badania zostały przeprowadzone na grupie 205 uczniów. Analiza badań przeprowadzonych na terenie witnickich szkół pokazała, iż problem ten jest dość istotny, szczególnie na terenie lokalnego gimnazjum, gdzie aż 21% ankietowanych zauważa problem narkomanii. Porównując badanie do roku poprzedniego nastąpił wzrost o 11%. Aż 10% ankietowanych potwierdza, że narkotyki można dostać na terenie szkoły (wzrost o 6% od 2014 r.). Część młodzieży (7%) uważa, iż narkotyki bez problemu można dostać na terenie szkoły. Uczniowie coraz częściej sięgają po marihuanę, amfetaminę, heroinę, opiaty, klej i rozpuszczalnik. Narkotyki te są brane zarówno podczas imprez szkolnych jak i weekendowych (11%-29%). W roku szkolnym 2014/2015 zostało wykonanych na terenie szkoły 13 testów na obecność narkotyków u osób podejrzewanych o zażycie tego typu środków; w rezultacie 10 prób miało wynik pozytywny.

W roku 2015 przeprowadzono również badania w Zespole Edukacyjnym w Nowinach Wielkich, którymi objęto 32 rodziców oraz wszystkich uczniów szkoły. Z analizy przeprowadzonych ankiet wynika, iż zarówno wśród rodziców jak i uczniów problem narkomanii jest znany. Wśród uczniów 3,3% (2 uczniów) wskazało, iż miało kontakt z narkotykami, dopalaczami lub innymi używkami a 96,7% (58 uczniów) wskazało, że nie było takiego kontaktu. Jednocześnie 1,6% uczniów wskazało, iż w rodzinnym domu są osoby biorące narkotyki lub dopalacze a 98,4% wypowiedziało się negatywnie. Natomiast 9% rodziców wskazało, iż w najbliższym otoczeniu są osoby, które biorą narkotyki lub dopalacze, przeciwnego zdania było 91% osób.

Podczas badań ankietowych poruszono również aspekt palenia papierosów. Badania przeprowadzone w latach 2013/2015 wykazały, iż problem nikotynizmu wśród młodych ludzi istnieje, chociaż obecnie z tendencją spadkową.

Wykres Nr 11. Badanie ankietowe uczniów Gimnazjum w Witnicy. Pytanie: Czy w ostatnich 30 dniach paliłeś papierosy?

Źródło: Gimnazjum w Witnicy.

W roku 2013 stwierdzono, że na terenie gimnazjum wzrasta liczba uczniów palących papierosy. Z ankiety wynika, że na 243 uczniów- 44%, tj. 108 uczniów, potwierdziło palenie papierosów, a 56% stwierdziło, że nie pali. Ponadto 47% stwierdziło, iż pali od 1-5 papierosów tygodniowo. 25% od 6-10 papierosów, a 28% od 11-20 papierosów.

Natomiast inaczej wyglądała sytuacja w roku 2014, gdzie na łączną sumę badanych tj. 195 osób, palenie potwierdziły 24 osoby. W porównaniu z rokiem ubiegłym, nikotynizm spadł o 7% i obecnie wynosi 12%. Uczniowie palący mają za zadanie przygotować lekcje wychowawcze na temat skutków palenia papierosów, prowadzone są rozmowy dyscyplinujące z pedagogiem i dyrektorem.

W roku 2015 podczas badań ankietowych ponownie zadano pytanie związane z paleniem papierosów. Na łączną grupę badanych, tj: 205 osób, papierosy pali 24 uczniów. Nadal utrzymuje się tendencja spadkowa.

Problemy dotyczące narkomanii i nikotynizmu są omawiane na godzinach wychowawczych oraz niektórych przedmiotach: chemii, religii, edukacji zdrowotnej czy wychowaniu fizycznym. Zagrożenia narkomanią i nikotynizmem są poruszane na zebraniach z rodzicami, także z udziałem specjalistów z Poradni Psychologiczno- Pedagogicznej, w celu uświadamiania rodziców o konieczności kontroli dzieci pod kątem wpływów środowiska, w jakim przebywają i z kim spędzają swój wolny czas.

Reasumując, można stwierdzić, że istnieje zagrożenie w postaci szerzenia narkomanii i nikotynizmu na terenie gminnych szkół. Bardzo istotne w zapobieganiu narkomanii jest uświadamianie, jakie ryzyko niesie za sobą sięgnięcie po narkotyk czy papierosa. Konieczna jest przede wszystkim skuteczna profilaktyka mająca za zadanie zapobieganie zidentyfikowanym i spodziewanym zagrożeniom poprzez podjęcie działań mających na celu eliminację czynników ryzyka oraz wzmacnianie czynników chroniących.

2.6. Seniorzy i osoby niepełnosprawne

Zjawisko starzenia się społeczeństwa jest jednym z podstawowych problemów społecznych współczesnych czasów. Polska należy do krajów, w których występuje wzrost długości życia, natomiast wskaźnik urodzeń pozostaje na niskim poziomie. Wraz ze wzrostem liczby osób starszych zwiększać się będzie liczba osób niepełnosprawnych oraz chorych. Liczba osób dotkniętych takimi problemami będzie miała wpływ na funkcjonowanie całego społeczeństwa, ponieważ istotne jest sprawowanie opieki nad tymi osobami przez młodsze pokolenia. Opieka nad człowiekiem starszym, schorowanym i niepełnosprawnym jest fundamentalnym prawem każdego człowieka i jednocześnie obowiązkiem społeczeństwa. Jest także elementem polskiej tradycji i kultury. Istotne staje się podjęcie działań gwarantujących osobom starszym należyte miejsce w społeczeństwie, sprawowanie właściwej opieki, możliwość zaspokajania potrzeb i poprawę jakości życia.

Osobą niepełnosprawną jest taka osoba, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoba, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz odczuwa ograniczenie sprawności w wykonywaniu czynności podstawowych dla swojego wieku (zabawa, nauka, praca, samoobsługa). *Niepełnosprawność jest jedną z głównych barier uniemożliwiających pełne uczestniczenie w życiu społecznym, zawodowym, kulturalnym. W Polsce ze względu choćby na brak architektonicznych ułatwień i ciągle pokutujące stereotypy, życie osób niepełnosprawnych jest wyjątkowo izolowane* (Czapiński J., Panek T., 2009).

Zbiorowość niepełnosprawnych dzieli się na dwie grupy:

- ♦ osoby niepełnosprawne prawnie, czyli te, które posiadają odpowiednie, aktualne orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony,
- ♦ osoby niepełnosprawne biologiczne tj. takie, które nie posiadają orzeczenia, ale odczuwają całkowicie lub poważnie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych.

Osoby niepełnosprawne w dążeniu do zaspokojenia potrzeb życiowych, osiągnięcia życiowych celów i warunków życia zbieżnych do tych, które osiągają osoby zdrowe, potrzebują istotnej pomocy ze strony społeczeństwa. Lokalne władze odpowiadają za wiele obszarów dotyczących jakości życia osób niepełnosprawnych.

Polityka społeczna wyznaczająca kierunki działań wobec problemu niepełnosprawności powinna opierać się na Standardowych Zasadach ONZ, mówiących o odpowiedzialności państwa wobec osób niepełnosprawnych i formułujących wytyczne w zakresie polityki dotyczącej niepełnosprawności. Zasady te nie są normami prawa w sensie obligatoryjnym, jednakże mogą służyć jako podstawa opracowania perspektywicznej polityki eliminującej ryzyko dyskryminacji osób niepełnosprawnych.

Przy konstruowaniu wytycznych polityki społecznej należy uwzględnić również działania Unii Europejskiej na rzecz osób niepełnosprawnych, tj.:

- ♦ walka z dyskryminacją, przeciwdziałanie negatywnym postawom społecznym;
- ♦ zatrudnianie wolne od dyskryminacji;
- ♦ likwidacja i tworzenie miejsc pracy, użyteczności publicznej bez barier architektonicznych;
- ♦ wsparcie w edukacji i uzyskaniu niezależnego życia.

	2013	2014	2015
Liczba rodzin	300	199	173
Liczba osób w rodzinach	366	359	307

Tabela Nr 9. Łączna liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc z M-GOPS w Witnicy z powodu niepełnosprawności w latach 2013-2015. Źródło: opracowanie własne M-GOPS w Witnicy

Według danych pochodzących ze sprawozdań Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w Gminie Witnica można zaobserwować tendencję spadkową osób korzystających z pomocy ze względu na niepełnosprawność o 42,33%. W roku 2013 udzielono 300 świadczeń, jednak w 2014 roku nastąpił znaczny spadek udzielonej pomocy w tym zakresie. Według Narodowego Spisu Powszechnego osób niepełnosprawnych w Polsce jest około 5 mln, co stanowi przeszło 12% ludności kraju. Większość osób niepełnosprawnych utrzymuje się z rent, emerytur oraz zasiłków. Wciąż spora liczba pozostaje bez pracy i uzależniona jest od utrzymania przez inne osoby, rodzinę. Niepełnosprawność wiąże się również z problemami w funkcjonowaniu w społeczeństwie ze względu na bariery kulturowe, mentalne, społeczne, czy też architektoniczne.

Zgodnie z ustawą o rehabilitacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych zadania z zakresu pomocy finansowej, której adresatami są niepełnosprawni beneficjenci są przypisane powiatom. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp. przyznaje dofinansowanie do uczestnictwa w turnusie rehabilitacyjnym, na organizację imprez kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych, do zakupu sprzętu rehabilitacyjnego, ortopedycznego i środków pomocniczych, dofinansowanie do likwidacji barier architektonicznych i transportowych, oraz innych, wynikających z ogłaszanych programów (np. Program Aktywny Samorząd).

Według przeprowadzonego badania ankietowego na pytanie z jakimi problemami spotykają się najczęściej osoby niepełnosprawne 62% badanych stwierdziło, że są to bariery architektoniczne, 59% uznało, że jest to brak odpowiednich ofert pracy, 50% respondentów uznało, że jest utrudniony dostęp do lekarzy diagnostyki i rehabilitacji. W tym kontekście ważne jest stałe diagnozowanie sytuacji tych osób oraz rozeznanie wśród nich potrzeb, które wymagają zaspokojenia oraz wsparcia.

Z problemem niepełnosprawności w większym lub mniejszym stopniu mierzą się osoby w podeszłym wieku. Z racji wieku i posiadanych dysfunkcji często wymagają one pomocy osób trzecich, a w wielu przypadkach także czasowej lub stałej opieki. W celu jej zapewnienia na terenie Miasta i Gminy Witnica organizowane są: usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, pobyt w domach pomocy społecznej i innych formach opieki.

Z usług opiekuńczych na terenie gminy korzystają głównie osoby samotne, czasem także zamieszkujące wspólnie z rodziną, która nie może z różnych przyczyn zapewnić pomocy adekwatnej do potrzeb. Ten rodzaj usług obejmuje przede wszystkim pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych (w tym również higienę osobistą i higienę najbliższego otoczenia, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz pomoc w załatwianiu podstawowych spraw niezbędnych do prawidłowego funkcjonowania podopiecznych). Osoby wymagające opieki ponoszą częściową odpłatność za tego rodzaju usługi; osoby mogą być zwolnione z tej odpłatności. Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności oraz świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym (psycholog, pedagog, logopeda, terapeuta zajęciowy, pielęgniarka, asystent osoby niepełnosprawnej, rehabilitant, fizjoterapeuta, opiekunka środowiskowa).

Rodzaj usług	2013	2014	2015
usługi opiekuńcze	37	43	44
specjalistyczne usługi opiekuńcze	3	4	4

Tabela Nr 10. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w latach 2013-2015.

Źródło: opracowanie własne M-GOPS w Witnicy

Powyższe zestawienie sygnalizuje tendencję wzrostową na przełomie 2013 i 2014 r. W ciągu ubiegłych dwóch lat pozostaje na niemal niezmienionym poziomie. Biorąc pod uwagę prognozy demograficzne należy spodziewać się w najbliższej przyszłości stopniowego wzrostu zapotrzebowania na ten rodzaj pomocy.

Kolejną formą zabezpieczenia potrzeb osób niesamodzielnych i zależnych, a zwłaszcza wymagających całodobowej opieki z powodu wieku, choroby, niepełnosprawności jest zamieszkanie w domu pomocy społecznej. Dzieje się tak zwłaszcza w sytuacji gdy nie ma możliwości zabezpieczenia usług opiekuńczych w domu podopiecznego lub jego stan zdrowia wyklucza takie rozwiązanie. Osoby ponoszące odpłatność za pobyt w medycznych placówkach opiekuńczych mogą ubiegać się w tut. ośrodku o wsparcie finansowe. Pomimo iż M-GOPS nie kieruje tych osób do tego typu instytucji, w zestawieniu zostały one ujęte w celu pokazania skali zjawiska.

Typ placówki	2013	2014	2015
domy pomocy społecznej	17	18	19
opiekuńcze placówki medyczne	9	8	8

Tabela Nr 11. Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej oraz placówkach medycznych w latach 2013-2015.

Źródło: opracowanie własne M-GOPS w Witnicy

Pobyt w instytucji zawsze jest rozwiązaniem ostatecznym, które jest stosowane po wyczerpaniu innych możliwości zabezpieczenia potrzeb życiowych podopiecznego. Tak długo, jak przy wsparciu rodziny, sąsiadów, zatrudnionych w tym celu profesjonalistów podopieczny może poprawnie funkcjonować w swoim naturalnym otoczeniu, jest to najlepsze z punktu widzenia tej osoby rozwiązanie.

Na terenie Gminy Witnica funkcjonują placówki realizujące zadania na rzecz osób niepełnosprawnych. Warsztat terapii zajęciowej przy Domu Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim powstał w 1996r. i jest prowadzony dla grupy 30 osobowej z niepełnosprawnością intelektualną, w stopniu umiarkowanym i znacznym. Praca uczestników WTZ realizowana jest nieodpłatnie w obszarze społeczno-zawodowym, w następujących pracowniach: gospodarstwa domowego, technik różnych, poligraficzno-komputerowa, ogrodnicza, plastyczna, ceramiczna. Ponadto uczestnicy objęci są opieką psychologa oraz rehabilitanta. Środowiskowy Dom Samopomocy w Witnicy jest ogniwem oparcia społecznego dla osób, które z powodu niepełnosprawności intelektualnej i problemów zdrowia psychicznego, mają trudności w codziennym funkcjonowaniu i wymagają pomocy niezbędnej do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym. Jest to miejsce dziennego pobytu, w którym uczestnicy z terenu miasta i gminy Witnica oraz gmin ościennych mają możliwość uczestniczenia w zajęciach terapeutycznych prowadzonych przez wyspecjalizowaną kadrę w następujących pracowniach: arteterapii, kulinarna, krawiecka, stolarska, komputerowa. Dom prowadzony jest dla 35 osób.

2.7. Rodziny dysfunkcyjne

W ustawie o pomocy społecznej rodziną określa się osoby spokrewnione lub niespokrewnione pozostające w faktycznym związku, wspólnie zamieszkujące i gospodarujące. Rodzina pełni szereg ważnych dla swych członków funkcji. *W polskich warunkach przemian ekonomicznych zaznaczają się trudności w ich (funkcji- przyp. aut.) wypełnianiu. Wiele rodzin nie może sprostać obowiązkowi pełnienia funkcji materialno- ekonomicznej ze względu na trudności na rynku pracy. Zachwiana została funkcja opiekuńczo- zabezpieczająca ze względu na brak czasu na opiekę nad dziećmi czy osobami niedołączonymi w domu. Z tych samych powodów uległy także osłabieniu, nawet w normalnych rodzinach funkcje: legalizacyjno- kontrolna, socjalizacyjna, kulturalna, religijna, rekreacyjno- towarzyska oraz emocjonalno- ekspresyjna* (Szlachta B., 2004). Zaburzenie jednej z tych funkcji powoduje nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny, które nabiera szczególnego znaczenia w zakresie niewydolności opiekuńczo – wychowawczej mającej wpływ nie tylko na zaspokajanie podstawowych potrzeb dzieci i młodzieży wychowujących się w tej rodzinie, ale także na kształtowanie osobowości młodych ludzi, ich systemu norm i wartości. Zgodnie

z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej rodzina znajduje się pod ochroną, opieką Rzeczypospolitej, a państwo w swojej polityce społecznej oraz gospodarczej uwzględnia dobro rodziny. Rodziny znajdujące się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, zwłaszcza wielodzietne i niepełne, mają prawo do szczególnej pomocy ze strony władz publicznych. Zasada ta znajduje również odzwierciedlenie w ratyfikowanej przez Polskę w 1991 roku ONZ-owskiej Konwencji o Prawach Dziecka, zgodnie z którą rodzina jako podstawowa komórka społeczeństwa oraz naturalne środowisko rozwoju i dobra wszystkich jej członków, a w szczególności dzieci, powinna być otoczona niezbędną ochroną oraz wsparciem, aby mogła w pełnym zakresie wypełniać swoje obowiązki w społeczeństwie. Zawarta w konstytucji i konwencjach międzynarodowych zasada udzielania przez władze publiczne pomocy rodzinie znajduje następnie rozbudowane oparcie w prawodawstwie.

Skalę zjawiska na terenie Gminy Witnica obrazuje poniższe zestawienie:

	2013	2014	2015
Liczba rodzin objętych pomocą	63	54	38
Liczba osób w tych rodzinach	205	184	129

Tabela Nr 12. Liczba rodzin i osób objętych pomocą M-GOPS z powodu niewydolności opiekuńczo -wychowawczej w latach 2013-2015. Źródło: opracowanie własne M-GOPS w Witnicy

Na podstawie analizy powyższych danych można zauważyć spadek liczby objętych pomocą rodzin o 60,31% w ujęciu za lata 2013-2015.

Osoby korzystające ze świadczeń Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Witnicy to osoby, które cechuje niezaradność w opiece i wychowaniu dzieci oraz w prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym nieracjonalne dysponowanie budżetem domowym.

Dysfunkcjami współistniejącymi w bezradności są: problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, niedojrzałość emocjonalna rodziców, problemy wychowawcze w środowisku rodzinnym ujawniające się w postaci zachowań agresywnych, buntowniczych przejawiająca się łamaniem przez dzieci i młodzież panujących obyczajów i norm. Środowisko rodzinne jest pierwszym środowiskiem wychowawczym w życiu dziecka, w którym nawiązuje ono pierwsze kontakty z innymi ludźmi i zdobywa pierwsze doświadczenia z dziedziny współżycia społecznego. Na środowisko rodzinne składają się: struktura rodziny, atmosfera

wychowawcza w domu, warunki materialne i zdrowotne, stopień wykształcenia rodziców i ogólna struktura środowiska. Zaburzona struktura rodziny, często spotykana wśród świadczeniobiorców ośrodka, niekorzystnie wpływa na sytuację dziecka, na jego więź z rodziną.

Rodziny podopiecznych ośrodka charakteryzują się często zaburzoną strukturą w postaci nieustabilizowanych formalnie i społecznie związków, rozpadem pożycia małżeńskiego, częstymi zmianami partnerów, występuje w nich przemoc skierowana na partnera lub dzieci. W rodzinach zaburzonych rodzicom brakuje umiejętności tworzenia właściwego klimatu życia rodzinnego, rozładowywania napięć powstałych poza domem, właściwych wzorców komunikacji i dawania rodzinie poczucia bezpieczeństwa, obdarzania dzieci uwagą. Rodziny te często żyją w takich społecznościach, które nie chcą ingerować w styl życia sąsiadów, nie potrafią pomóc, gdyż same nie mają właściwych wzorców. W wielu sytuacjach dzieci pochodzące z tych rodzin pozostawione są „same sobie”, większość wolnego czasu spędzają wśród rówieśników na podwórku, częściej pojawiają się u nich problemy szkolne.

Dzieci odrzucone przez środowisko rodzinne szukają akceptacji wśród rówieśników, łączą się w grupy subkulturowe, zaczynają wagarować, uciekać z domu, popadać w konflikt z prawem. Problemy opiekuńczo-wychowawcze, przemoc w rodzinie, konflikty międzypokoleniowe wielokrotnie są przyczyną umieszczania dzieci i młodzieży w placówkach opiekuńczo - wychowawczych lub resocjalizacyjnych, a dla dorosłych ofiar rodzinnej przemocy są powodem szukania schronienia i porad w placówkach oraz organizacjach pomocowych.

W Miejsko-Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Witnicy w ramach programu ministerialnego zatrudniony jest asystent rodziny, który pracuje z rodzinami mającymi problemy opiekuńczo-wychowawcze. Do obowiązków asystenta w szczególności należy udzielanie pomocy rodzinom w poprawie ich sytuacji życiowej, w tym w zdobywaniu umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, udzielenie pomocy w rozwiązywaniu problemów socjalnych, psychologicznych oraz wychowawczych. Do zadań asystenta należy również wspieranie aktywności społecznej rodzin, motywowanie członków rodzin do podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz udzielenie pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu pracy zarobkowej.

	2013	2014	2015
Liczba rodzin objętych pomocą w I półroczu	19	17	13
Liczba rodzin objętych pomocą w II półroczu	16	17	16

Tabela Nr 13. Liczba rodzin i osób objętych pomocą M-GOPS w postaci usług asystenta rodziny w latach 2013-2015. Źródło: opracowanie własne M-GOPS w Witnicy

Z analizy danych zawartych w tabeli można wnioskować, że w roku 2013-2014 liczba rodzin objętych pomocą M-GOPS w Witnicy w postaci wsparcia asystenta rodziny miała tendencję spadkową po czym w roku 2015 zmalała i utrzymuje się na poziomie wyjściowym.

Coraz szersza wiedza o dysfunkcjach i patologii rodziny pozwala na stwierdzenie, że większość własnych problemów dzieci zawdzięczają swoim rodzicom. To właśnie rodzice dopuszczają się zaniedbań, nadużyć fizycznych i psychicznych wobec dzieci. Rodzina jest również siłą, która oddziałuje na kształtowanie się podstawowej dla osobowości dziecka sfery uczuć. Następuje to poprzez obopólne uczuciowe związki między rodzicami i dziećmi, których nikt i nic nie jest w stanie prawidłowo zastąpić. Kiedy funkcjonowanie rodziny ulega zaburzeniu staje się ona źródłem bólu i nieszczęść doprowadzając niejednokrotnie do konieczności odizolowania jej członków. Najczęściej dzieci trafiają do rodzinnej opieki zastępczej, która jest formą pomocy dzieciom i ich rodzicom, przez pewien czas odizolowanym od dzieci z uwagi na rażące fizyczne lub psychiczne zaniedbania, bądź inne szczególne okoliczności wymagające opieki poza domem. Rodzinna piecza zastępcza jest więc alternatywą i niekwestionowaną formą zastępczą dla dzieci, które z różnych przyczyn nie mogą przebywać w swoim środowisku rodzinnym. Na terenie Gminy Witnica rodziny zastępcze stanowią w większości osoby spokrewnione z dzieckiem, najczęściej babcie, które z racji podeszłego wieku, choroby, niskich, niewystarczających dochodów i niewydolności wychowawczej nie mogą zapewnić dziecku optymalnych warunków rozwoju i wychowania, i co najistotniejsze, planowego działania umożliwiającego dziecku powrót do rodziny naturalnej.

Czynniki te uniemożliwiają prawidłowe wywiązywanie się z powierzonych zadań. Brak w rodzinie osób chętnych podjęcia się tej funkcji, bądź też nie gwarantujących należytego wywiązywania się z funkcji opiekuna zastępczego, powoduje konieczność poszukiwania odpowiednich kandydatów spoza rodziny. Mając na uwadze ten fakt, PCPR w Gorzowie Wlkp.

poszukuje osób niespokrewnionych z rodziną. W związku z tym, że większość problemów występujących u dzieci jest wynikiem wcześniejszych zaniedbań w środowisku rodzinnym, najczęściej- konfliktów, problemów rodziców, zaburzonych więzi, negatywnego stylu wychowania, doświadczania aktów przemocy w rodzinie, w tym molestowania, których konsekwencją są występujące u dzieci trudności w nauce, niskie osiągnięcia edukacyjne, zaburzone kontakty z nauczycielami oraz rówieśnikami, trudności zdrowotne, uzależnienia i współuzależnienia, problemy osobowościowe, zaburzenia zachowania przejawiające się agresją, nadpobudliwością, zachowaniami antyspołecznymi- niezwykle istotne jest, aby funkcję rodziny zastępczej nad dziećmi trudnymi pełniły rodziny profesjonalnie przeszkolone. Szkolenie ma szczególne znaczenie w przypadku rodzin przyjmujących dziecko niepełnosprawne, z zaburzeniami osobowości, wymagające specjalistycznej pielęgnacji lub resocjalizacji. Rodziny te winny być przygotowane do sprawowania opieki odpowiedniej do indywidualnych potrzeb dziecka. Dziecko jest objęte pomocą w formie pieczy zastępczej tylko do czasu uregulowania i ustabilizowania sytuacji w rodzinie naturalnej.

Problem rodzin niewydolnych wychowawczo jest także dostrzegany przez mieszkańców gminy. Według przeprowadzonego badania ankietowego do trzech głównych przyczyn powstawania niewydolności opiekuńczo-wychowawczej należą odpowiednio:

- ♦ 53% - uzależnienia;
- ♦ 48% - rozpad rodziny;
- ♦ 42% - niskie kompetencje wychowawcze.

Na pytanie czy terenie gminy występują rodziny, w których dziecko przekazano pod opiekę dalszej rodziny lub znajomych z powodu wyjazdu rodziców lub rodzica za granicę w celach zarobkowych, 29% ankietowanych odpowiedziało, że zna takie przypadki i o nich słyszało, co zdecydowanie klasyfikowane jest jako negatywne zjawisko społeczne.

3. Analiza ankiet

Niniejszą ankietę przeprowadzono w celu uzupełnienia materiałów zastanych (desk research). Posłużyła ona zarówno do określenia problemów społecznych, jak i jakości życia mieszkańców gminy Witnica. Dzięki temu można było określić częstotliwość występowania danego zjawiska i skupić się na tych obszarach, które wymagają szczególnej uwagi.

W badaniu uczestniczyli przedstawiciele różnych grup społecznych. Zdecydowaną większość osób badanych stanowiły kobiety- 79%, liczba mężczyzn odpowiadała 21%. Kryterium wieku kształtowało się następująco: 60% stanowiły osoby w wieku 31-50 lat, 27% w wieku 19-30 lat, 13% w wieku powyżej 50 lat. Najwięcej ankiet wypełniły osoby z wykształceniem wyższym - 41%, następnie z średnim - 26%, z wykształceniem zawodowym i podstawowym- 11%, a z policealnym 10%. Status zawodowy osób biorących udział w badaniu to: 61% osób pracujących i 23% osób niepracujących. Najmniej badanych posiadało status ucznia/ studenta - 8% i rolnika- 1%.

Ankieta poruszała także kwestię dochodów, którymi dysponuje dana rodzina- zdaniem 29% respondentów dochód na osobę w ich rodzinie oscyluje pomiędzy 457- 1000 zł, według 28% ankietowanych powyżej 1500 zł. Najmniej liczną grupę- 21% - stanowiły osoby, które twierdziły, że dochód na osobę w ich rodzinie wynosi 0 - 456 zł.

Warunki życia

Jak ocenia Pan/ Pani warunki życia mieszkańców w gminie?

Jakość życia mieszkańców jest niezwykle ważnym elementem. Przyczynia się do zwiększenia zadowolenia z miejsca, w którym dana osoba funkcjonuje i żyje, a to prowadzi do podniesienia nie tylko wartości miejscowości, ale i zwiększenia zachęty wśród młodych osób do zakładania rodzin na danym obszarze. Mierząc poziom satysfakcji mieszkańców można zaplanować przyszłe działania tak, aby chociaż w niewielkim stopniu zniwelować negatywne tendencje.

Według przeprowadzonej ankiety 49% badanych deklarowało, że warunki życiowe w gminie są przeciętne, 40% ankietowanych uznało, że są dobre, a tylko 5% badanych oceniło je jako bardzo dobre. Pozwala to stwierdzić, że ogólny poziom życia w gminie Witnica jest

niezadawalający. Próba podniesienia satysfakcji z miejscowości, w której społeczność przebywa miałaby przełożenie nie tylko na ogólną ocenę gminy, ale wszystkiego co jest związane z egzystowaniem na jej terenie.

Jakie problemy społeczne uważa Pan/ Pani za najistotniejsze na terenie gminy?

Zdaniem ankietowanych są to odpowiednio:

- bezrobocie - 51% respondentów;
- brak odpowiedniej opieki zdrowotnej i wsparcia psychologiczno-prawnego - 45% ankietowanych;
- brak odpowiedniej opieki instytucjonalnej (żłobków itp.) i bezradność opiekuńczo-wychowawcza - obydwie problemy są najważniejsze zdaniem 35% badanych;
- ubóstwo - w opinii 19% osób
- niepełnosprawność lub długotrwała i/ lub ciężka choroba - zdaniem 16%;
- przestępczość - według 8%.

Które Pana/ Pani zdaniem obszary wymagają pilnego rozwiązania?

Skala ważności działań w rozwiązywaniu problemów społecznych, która została przedstawiona numerycznie od 1 do 5, przy czym 1 jest to najważniejszy obszar, przedstawia się następująco:

- działania w zakresie zwiększenia bezpieczeństwa: 1 - zdaniem 26%;
- działania w zakresie zwiększenia oferty edukacyjnej: 2 - według 23% badanych;
- działania w zakresie zwiększenia dostępu do imprez kulturalno- rozrywkowych: 1 – w opinii 28 % badanych;
- działania w zakresie zwiększenia dostępu do placówek medycznych: 1 - zadeklarowało 45% respondentów;
- działania w zakresie rozwiązywania problemów osób niepełnosprawnych: 1 - odpowiedziało 28% ankietowanych;
- działania w zakresie rozwiązywania problemów rodzin: 1 - zdaniem 34% respondentów;
- działania w zakresie rozwiązywania problemów dzieci i młodzieży: 1 - w opinii 27% badanych;

- działania w zakresie rozwiązywania problemów osób uzależnionych: 1 - według 33% ankietowanych.

4. Analiza SWOT

Analiza SWOT została oparta na wnioskach wyływających z diagnozy sytuacji. Jest przeprowadzona w pięciu obszarach tematycznych uznanych za strategiczne na podstawie wyników diagnozy. Na jej podstawie sformułowano cel strategiczny oraz pięć celów operacyjnych, co zapewnia spójność wewnętrzną dokumentu. Analiza SWOT uwzględnia zarówno czynniki zewnętrzne, jak i uwarunkowania wewnętrzne (mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia).

Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. sprzyjające położenie Gminy Witnica przy trasie Warszawa - Berlin, 2. możliwość zmiany kwalifikacji zawodowych dzięki organizowanym kursom umożliwiającym kształcenie i podwyższanie kwalifikacji, 3. wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości, 4. na terenie Gminy działają dwie szkoły średnie, 5. potencjał demograficzny – znaczna liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, 6. istnienie świetlic środowiskowych na terenie gminy 7. aktywnie działająca Miejsko-Gminna Komisja ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, 8. aktywnie działający Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, 9. na terenie Gminy funkcjonuje punkt konsultacyjny, grupa AA, telefon zaufania „niebieska linia” oraz Witnicki Klub Abstynenta „Dromader”, 10. współpraca z instytucjami pozarządowymi zajmującymi się osobami uzależnionymi, 11. dobre rozpoznanie środowiska społecznego przez pracowników socjalnych, 12. otwartość M-GOPS na współpracę z innymi podmiotami w celu rozwiązywania problemów społecznych,	<ol style="list-style-type: none"> 1. występowanie wysokiego poziomu bezrobocia wśród osób będących w szczególnie trudnej sytuacji, 2. 86,5% osób bezrobotnych pozbawionych jest prawa do zasiłku, 3. słabe przygotowanie do pracy, braki w wykształceniu, 4. przeważająca liczba małych gospodarstw rolnych (do 5 ha – stanowią one 54% ogółu), 5. główne powody korzystania z pomocy to bezrobocie, ubóstwo i niepełnosprawność, 6. w Gminie widoczne są oznaki występowania niżu demograficznego, 7. brak motywacji osób zagrożonych wykluczeniem do podejmowania działań mających na celu poprawę własnej sytuacji, 8. niekorzystne tendencje polegające na dziedziczeniu bezrobocia i patologii, 9. ograniczone zasoby rzeczowe i finansowe, które mogą być wykorzystane na rzecz rozwiązywania problemów społecznych, 10. bariery architektoniczne utrudniające życie społeczne osobom niepełnosprawnym, 11. niezaradność życiowa oraz roszczeniowość postaw wśród niektórych mieszkańców, 12. niewystarczająca liczba specjalistów zajmujących się problemami społecznymi, 13. niewystarczająca liczba pracowników pomocy społecznej, 14. wysokie koszty zatrudnienia,

<p>13. korzystne warunki do tworzenia gospodarstw proekologicznych, rozwoju turystyki i agroturystyki (organizacji wypoczynku i rekreacji),</p> <p>14. rosnąca liczba podmiotów gospodarczych na terenie gminy,</p> <p>15. usługa społeczna- asystent rodziny,</p> <p>16. możliwość zatrudnienia socjalnego osób bezrobotnych zagrożonych wykluczeniem społecznym w Centrum Integracji Społecznej,</p> <p>17. funkcjonowanie Środowiskowego Domu Samopomocy,</p> <p>18. funkcjonowanie warsztatu terapii zajęciowej</p>	<p>15. brak mocnej motywacji do podejmowania pracy,</p> <p>16. istniejące problemy alkoholowe w niektórych rodzinach powodujące przemoc domową,</p> <p>17. niewielkie możliwości kontynuacji aktywności zawodowej wśród osób starszych,</p>
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców oraz zwiększenie dostępności do szkół różnego stopnia, 2. istnieją lokalne i regionalne działania skierowane do osób w szczególnej sytuacji na rynku pracy, 3. standaryzacja w usługach socjalnych, 4. wzrost mobilności zawodowej i geograficznej, 5. wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych, starszych, chorych i samotnych, 6. dostosowywanie infrastruktury do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych - likwidowanie barier architektonicznych, 7. uwrażliwianie młodzieży na potrzeby ludzi starszych, 8. prowadzenie promocji zdrowego stylu życia, 9. traktowanie uzależnienia jako problemu społecznego, 10. istnienie systemu wsparcia dla osób z problemem uzależnienia, 11. współpraca fachowców z różnych dziedzin na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom, 12. wysoki poziom współpracy pomiędzy szkołą a rodziną, 13. wzrost znaczenia organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci i młodzieży, 	<ol style="list-style-type: none"> 1. pogłębiające się zjawisko bezradności i bezrobocia wśród społeczeństwa, co powoduje wzrost patologii, 2. postępująca degradacja wartości rodziny, postępująca apatia i zniechęcenie oraz upadek „kultury pracy”, 3. brak konsekwentnej i długofalowej polityki państwa w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, 4. istnienie zjawiska nielegalnego zatrudnienia, 5. niewystarczająca ilość miejsc pracy dla młodzieży, duży odsetek osób bezrobotnych z niskim poziomem wykształcenia, 6. ucieczka najlepiej wykształconych i najbardziej dynamicznych grup społecznych do ośrodków miejskich bądź innych krajów członkowskich Unii Europejskiej, 7. mała liczba miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych, 8. alienacja i marginalizacja zagrożonych grup społecznych, 9. wzrost liczby osób samotnych oczekujących pomocy, 10. brak prawidłowych wzorców spędzania czasu wolnego dzieci, młodzieży i ich rodzin, 11. niewystarczająca ilość propozycji dot. spędzania czasu wolnego przez dzieci i młodzież, 12. ograniczone możliwości kształcenia

<p>14. ciągłe doskonalenie i podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez kadrę pomocy społecznej oraz pracowników publicznych służb zatrudnienia,</p> <p>15. dobra współpraca z innymi jednostkami pomocy społecznej prowadzonymi przez inne podmioty,</p> <p>16. prawidłowy przepływ informacji pomiędzy sektorem publicznym a pozarządowym w dziedzinie pomocy społecznej,</p> <p>17. rozwój działalności organizacji pozarządowych na rzecz osób z problemami społecznymi oraz grup szczególnego ryzyka,</p> <p>18. racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych,</p> <p>19. rozwój inwestycji, turystyki i agroturystyki,</p> <p>20. wykorzystywanie w pełni nowych źródeł energii, recyklingu, gospodarki odpadami,</p> <p>21. brak uciążliwego przemysłu i transportu dla środowiska naturalnego,</p> <p>22. pozyskiwanie nowych inwestorów, nowe miejsca pracy,</p> <p>23. racjonalne rozdzielanie środków publicznych,</p> <p>24. możliwość korzystania ze środków finansowych Unii Europejskiej,</p>	<p>ustawicznego na obszarach wiejskich,</p> <p>13. możliwość wzrostu afirmacji alkoholu i nikotyny wśród młodzieży,</p> <p>14. zbyt duża biurokratyzacja udzielania pomocy społecznej uwarunkowana przepisami prawa,</p> <p>15. wzrost zapotrzebowania na placówki opieki stacjonarnej i usługi opiekuńcze,</p> <p>16. przeciążenie pracowników socjalnych zbyt dużą ilością zadań,</p> <p>17. niewystarczające finansowanie pomocy społecznej,</p> <p>18. brak stabilności prawa w dziedzinie pomocy społecznej.</p>
---	---

5. Założenia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

Strategia rozwiązywania problemów społecznych jest dokumentem o charakterze planistycznym. Obowiązek jej opracowania wywodzi się wprost z ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2016 r. poz. 930). Art. 17 przywołanej ustawy precyzuje cel budowy tego dokumentu, jakim jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka przy uwzględnieniu programów pomocy społecznej, profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych.

Rolą strategii w zakresie polityki społecznej jest określenie najważniejszych celów do osiągnięcia, zarówno tych ważnych, jak i pilnych (Jak poprawnie sporządzić gminną, powiatową strategię rozwiązywania problemów społecznych oraz jak ją skutecznie realizować? Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego OIC Poland). Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych nie powinna jednak być dokumentem całkowicie odizolowanym od działań strategicznych podejmowanych na wyższych szczeblach. W wyznaczaniu owych celów należy wziąć pod uwagę zgodność strategii gminnej z dokumentem o charakterze nadrzędnym, jakim jest Strategia Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2014-2020. Korelacja ta sięga zresztą dalej, bowiem strategię wojewódzkie wpisują się w różnego typu programy krajowe, a nawet te o zasięgu ponadkrajowym. Niemal wszystkie cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Witnica 2016-2021 są w pełni zgodne z celami strategii dla województwa lubuskiego. Wynika to oczywiście ze specyfiki regionu i jego przynależności. Marginalne różnice mają swoją genezę w uwarunkowaniach szczególnych, właściwych dla gminy jako składowej województwa.

Z punktu widzenia celu, jakim jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka, należy wspomnieć również o przyjętych w gminie programach i uchwałach, które są podstawą jego realizacji. Są to: Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2015-2018 (Uchwała Nr X/51/2015 Rady Miejskiej w Witnicy z dnia 30 kwietnia 2015 r.), Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Witnica na 2016 rok (Uchwała Nr XXIII/136/2015 Rady Miejskiej w Witnicy), Uchwała Nr XLV/236/2013 Rady Miejskiej w Witnicy z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie podjęcia działań zmierzających do polepszenia warunków życiowych rodzin wielodzietnych, zamieszkałych na terenie Gminy Witnica, Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie (Uchwała NR LVIII/309/2014 Rady Miejskiej w Witnicy z dnia 20 marca 2014 r.).

6. Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Witnica

6.1. Cel strategiczny

**Poprawa jakości życia mieszkańców Gminy Witnica
oraz wsparcie osób i rodzin w procesie przezwyciężania sytuacji kryzysowych.**

Założeniem strategii jest kompleksowe wsparcie nie tylko osób i rodzin będących klientami ośrodka pomocy społecznej, ale również tych, które przejściowo znajdują się w trudnej sytuacji życiowej. Każda rodzina lub osoba może okresowo wymagać różnego rodzaju wsparcia, a odpowiednio zaadresowana pomoc przyczyni się do poprawy jej funkcjonowania w środowisku lokalnym.

6.2. Cele operacyjne

Cele operacyjne (szczegółowe), węższe i bardziej sprecyzowane, stanowią opis wyników, które mają być uzyskane. Stanowią dalsze rozwinięcie celu strategicznego (głównego). Taki sposób formułowania celów zyskuje współcześnie na znaczeniu.

Cel operacyjny 1.

Niwelowanie skutków bezrobocia oraz aktywizacja społeczna i zawodowa osób pozostających bez zatrudnienia.

Kierunki działań:

1. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy– Filia w Witnicy, w zakresie pośrednictwa pracy i doskonalenia zawodowego osób bezrobotnych.
2. Współpraca z Centrum Integracji Społecznej w Witnicy- kierowanie osób bezrobotnych, zwłaszcza z grup ryzyka, do uczestnictwa; monitorowanie sytuacji tych osób.
3. Udzielanie pomocy osobom i rodzinom dotkniętym problemem bezrobocia– wsparcie w formie finansowej, rzeczowej i usług.

4. Monitoring sytuacji osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji ekonomicznej, uzasadnionej czynnikami zewnętrznymi, oraz objęcie ich wsparciem.
5. Monitorowanie aktywności zawodowej osób skierowanych do pracy.
6. Poszukiwanie partnerów społecznych w celu rozwiązywania problemu bezrobocia i ubóstwa.
7. Podjęcie działań zmierzających do utworzenia banku żywności na terenie gminy.
8. Pozyskiwanie dodatkowych środków finansowych z funduszy Unii Europejskiej na realizację projektów aktywizujących długotrwale bezrobotnych.

Przewidywane rezultaty:

1. Złagodzenie społecznych, psychologicznych i ekonomicznych skutków bezrobocia.
2. Zniwelowanie zjawiska marginalizacji i wykluczenia społecznego osób bezrobotnych.
3. Uaktywnienie społeczne i zawodowe klienta pomocy społecznej.
4. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych celem rozwiązywania problemu bezrobocia.
5. Zmniejszenie liczby osób korzystających z pomocy społecznej i innego rodzaju wsparcia z zasobów publicznych.

Cel operacyjny 2.

Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie

Kierunki działań:

1. Realizacja Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie.
2. Dalszy rozwój wszelkich form poradnictwa i pomocy dla ofiar przemocy.
3. Tworzenie warunków dla prawidłowego funkcjonowania systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w tym Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych.
4. Rozwój idei mieszkań chronionych.
5. Działania informacyjne i prewencyjne mające na celu zwiększenie świadomości społecznej zjawiska przemocy i zagrożeń wynikających z braku reakcji.
6. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy.

Przewidywane rezultaty:

1. Wzrost świadomości społeczności lokalnej, ograniczenie przypadków zaniechania reakcji na przemoc w rodzinie.
2. Złagodzenie skutków stosowania przemocy wobec ofiar dzięki zwiększeniu oferty pomocy.
3. Zwiększenie aktywności społeczności lokalnej i wypromowanie pozytywnych wzorów postaw obywatelskich.

Cel operacyjny 3.

Profilaktyka i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz promocja zdrowego stylu życia

Kierunki działań:

1. Realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii w Gminie Witnica
2. Organizowanie informacyjnych kampanii społecznych.
3. Współpraca samorządu i jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi na rzecz upowszechniania zdrowego stylu życia.
4. Dalszy rozwój wszelkich form poradnictwa i pomocy dla osób uzależnionych i ich rodzin.
5. Rozwijanie współpracy pomiędzy władzami gminy, placówkami oświatowymi, M-GOPS, organizacjami pozarządowymi i innymi instytucjami w zakresie profilaktyki i pomocy dla dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniami.

Przewidywane rezultaty:

1. Wzrost wiedzy i świadomości społeczności lokalnej z zakresu uzależnień.
2. Zwiększenie efektywności podejmowanych działań.
3. Poprawa funkcjonowania osób współuzależnionych i ich relacji interpersonalnych.
4. Zmniejszenie liczby osób uzależnionych.

Cel operacyjny 4.

Skuteczny system opieki nad dzieckiem i rodziną

Kierunki Działań:

1. Realizacja Gminnego Programu Wspierania Rodziny na lata 2015-2018.
2. Wspieranie rodzin dysfunkcyjnych poprzez dalszy rozwój poradnictwa specjalistycznego (psycholog, pedagog, radca prawny) oraz prowadzenie pracy socjalnej.
3. Realizacja programów dożywiania oraz wsparcia dla rodzin wielodzietnych.
4. Kontynuacja i dalszy rozwój usługi asystenta rodziny.
5. Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży poprzez rozwijanie oferty sportowej i kulturalnej.
6. Wspieranie świetlic opiekuńczo-wychowawczych działających na terenie gminy.
7. Monitoring funkcjonowania i wydolności opiekuńczo-wychowawczej rodzin oparty na zaangażowaniu i współpracy wszystkich podmiotów działających na rzecz dobra i bezpieczeństwa dziecka i rodziny.
8. Rozwijanie i wspieranie sektora organizacji pozarządowych działających na rzecz dzieci i młodzieży.
9. Podnoszenia kompetencji i kwalifikacji zawodowych kadry pomocy społecznej.

Przewidywane rezultaty:

1. Zapewnienie bezpieczeństwa socjalnego rodzin.
2. Zapewnienie rodzinom specjalistycznego poradnictwa i wsparcia.
3. Zwiększenie aktywności własnej rodziny oraz osób korzystających z pomocy.
4. Umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych.
5. Rozwój pozaszkolnych form opieki i rekreacji nad dzieckiem przy współpracy z NGO.

Cel operacyjny 5.

Wsparcie osób niepełnosprawnych oraz seniorów

Kierunki działań:

1. Monitorowanie sytuacji życiowej osób starszych i niepełnosprawnych w szczególności poprzez pracę socjalną w środowisku lokalnym.
2. Wsparcie osób niesamodzielnych udzielane w formie usług.
3. Udzielanie informacji o dostępnych formach pomocy osobom niepełnosprawnym i pomoc w uzyskaniu tego rodzaju wsparcia.
4. Rozwój organizacji pozarządowych działających na rzecz seniorów i osób z niepełnosprawnością.
5. Współpraca międzyinstytucjonalna mająca na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i dyskryminacji osób w podeszłym wieku oraz osób niepełnosprawnych.

Przewidywane rezultaty:

1. Zabezpieczenie potrzeb osób w podeszłym wieku i z niepełnosprawnością w zakresie opieki i pielęgnacji.
2. Zwiększenie wsparcia kierowanego do osób niepełnosprawnych finansowanego ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, fundacji i stowarzyszeń.
3. Włączenie osób niepełnosprawnych i seniorów do życia w społeczności lokalnej.
4. Rozwój różnego rodzaju pozainstytucjonalnych form zraszających te osoby.

7. Realizacja strategii

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Witnica jest dokumentem planistycznym, który swoim zasięgiem obejmuje wiele instytucji, organizacji i innych podmiotów biorących udział w organizacji życia społeczności lokalnej. Spośród nich w pierwszej kolejności należy wymienić:

1. Radę Miejską w Witnicy;
2. Urząd Miasta i Gminy w Witnicy;
3. Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Witnicy;
4. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Gorzowie Wlkp.;
5. Powiatowy Urząd Pracy w Gorzowie Wlkp. - Filia w Witnicy;
6. Wszystkie typy szkół z terenu gminy Witnica;
7. Organizacje pozarządowe;
8. Centrum Integracji Społecznej w Witnicy;
9. Środowiskowy Dom Samopomocy;
10. Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych;
11. Miejsko - Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
12. Miejski Dom Kultury w Witnicy;
13. Kluby Sportowe;
14. Komisariat Policji w Witnicy;
15. Świetlice środowiskowe;
16. Kuratorów sądowych.

Tylko dobra współpraca, wymiana doświadczeń oraz obieg informacji mogą zapewnić powodzenie w realizacji przyjętych celów. Lista ta nie jest oczywiście zamknięta, a strategia będzie zapewne ewoluowała w najbliższych latach, gdyż taka jest istota tego typu dokumentu. Zjawiska społeczne cechuje bowiem znaczna dynamika zmian, a plan, jakim w istocie jest strategia, może, a nawet powinien, być modyfikowany zgodnie z obserwowaną reorientacją.

Zakłada się, że źródłami finansowania lub współfinansowania przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w ramach Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych

w Gminie Witnica na lata 2016-2021 będą: budżet Państwa, budżet Miasta i Gminy Witnica, środki celowe funduszy krajowych, fundusze Unii Europejskiej oraz inne źródła.

Wszystkie działania w ramach strategii będą realizowane ciągle w jej horyzoncie czasowym przez instytucje statutowo powołane do realizacji odpowiednich zadań. Szczegółowe przedsięwzięcia oraz środki na ich realizację określają programy obecnie funkcjonujące w gminie, jak również takie, które powstaną w przyszłości.

Spis tabel i wykresów

Spis tabel

1.	Liczba osób znajdujących się w szczególnej sytuacji na rynku pracy (bezrobocie rejestrowane).	str. 14
2.	Ogólna liczba osób pozostających pod opieką M-GOPS oraz liczba rodzin którym przyznano pomoc z powodu bezrobocia.	str. 15
3.	Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie w 2015 r.	str. 21
4.	Liczba niebieskich kart z podziałem na podmioty uprawnione do ich zakładania w 2015 r.	str. 22
5.	Liczba osób objętych pomocą grup roboczych w 2015 r.	str. 22
6.	Liczba osób objętych pomocą w formie poradnictwa w 2015 r.	str. 23
7.	Kategorie przestępstw oraz ich liczba w 2015 r.	str. 25
8.	Liczba wniosków o skierowanie na leczenie odwykowe w Gminie Witnica w latach 2013-2015.	str. 27
9.	Łączna liczba rodzin oraz liczba osób w rodzinach otrzymujących pomoc z M-GOPS w Witnicy z powodu niepełnosprawności w latach 2013-2015.	str. 36
10.	Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi i specjalistycznymi usługami opiekuńczymi w latach 2013-2015.	str. 38
11.	Liczba osób przebywających w domach pomocy społecznej oraz placówkach medycznych w latach 2013-2015.	str. 38
12.	Liczba rodzin i osób objętych pomocą M-GOPS z powodu niewydolności opiekuńczo -wychowawczej w latach 2013-2015.	str. 40
13.	Liczba rodzin i osób objętych pomocą M-GOPS w postaci usług asystenta rodziny w latach 2013-2015.	str. 42

Spis wykresów

1.	Liczba ludności w gminie w latach 2013-2015.	str. 8
2.	Struktura ludności wg grupy ekonomicznej w latach 2013-2015.	str. 9
3.	Liczba osób bezrobotnych (bezrobocie rejestrowane) w Gminie Witnica w latach 2013-2016.	str. 11
4.	Liczba osób długotrwale bezrobotnych (bezrobocie rejestrowane) w Gminie Witnica w latach 2013-2016.	str. 12
5.	Liczba osób bezrobotnych (bezrobocie rejestrowane) ze względu na wiek w Gminie Witnica w latach 2013-2016.	str. 13
6.	Liczba osób bezrobotnych (bezrobocie rejestrowane) z prawem do zasiłku w Gminie Witnica w latach 2013-2016.	str. 15
7.	Wskaźnik ubóstwa (wg definicji ubóstwa ustawowego) w latach 2010-2014 w Gminie Witnica w stosunku do wskaźnika ogólnokrajowego.	str. 18
8.	Badanie ankietowe uczniów Gimnazjum w Witnicy. Pytanie: Czy w ostatnich 30 dniach piłeś alkohol?	str. 27
9.	Badanie ankietowe uczniów Gimnazjum w Witnicy. Pytanie: Czy w ostatnich 30 dniach upiłeś się?	str. 28
10.	Badanie ankietowe uczniów Gimnazjum w Witnicy. Pytanie: Czy na terenie szkoły można dostać narkotyki?	str. 32
11.	Badanie ankietowe uczniów Gimnazjum w Witnicy. Pytanie: Czy w ostatnich 30 dniach paliłeś papierosa?	str. 33

Bibliografia

1. Czapiński J., Panek T. (red.), (2009). Diagnoza społeczna 2009. Warunki i jakość życia Polaków. Warszawa: Rada Monitoringu Społecznego.
2. Gray M., Webb S. (2012). Praca socjalna. Teorie i metody. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
3. Lalak. D., Pilch T. (1999). Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej. Warszawa: Wydawnictwo Żak.
4. Pospiszyl I. (2009). Patologie społeczne. Resocjalizacja. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
5. Spicker P. (2014). Polityka społeczna- teoria. Warszawa: Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich.
6. Szlachta B. (red.), (2004). Słownik społeczny. Kraków: Wydawnictwo WAM.
7. Woźniak U. (2004). Zachowania zaradcze bezrobotnych z perspektywy teorii anomii Roberta Mertona [w:] Piotrowski P. (red.), Przemoc i marginalizacja. Patologie społecznego dyskursu, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
8. Jak poprawnie sporządzić gminną, powiatową strategię rozwiązywania problemów społecznych oraz jak ją skutecznie realizować? Polska Fundacja Ośrodków Wspomagania Rozwoju Gospodarczego OIC Poland.